

نیژیکه، تاجولعارفین خه لکی گوندی پوشینه که سه ربه مه لبه نندی به رزنجهی لای شاری سوله یمانی به وله پوشین نیژراوه، واژه ی (قه له می نیا) یا گوردراوه ی واژه یه کی کوردی به یا له به راگوندیک به و ناوه هه بووه، به پیی شه جهره نامه یه ک که به سهد مه حمود موزه فهر برای ئیمام جه عفر سادق و کوری ئیمام باقرده گا - ۱ - بنه ماله ی زانایانی کاژاویان له نه سلی نه و زاته ن. تاجولعارفین به کی له خواناسان و زانایانی گه وره ی ئیراق بووه و کوری زور له زانایان و خواناسان له فیگره ی نه و پی گه بیون و ئیجازه یان وه رگرتووه، وه ک: شیخ عه لی هه یتنی ناودار، شیخ نه حمده به قلی، شیخ به قابن به تو، شیخ نه وره حمان ته فسونچی، شیخ مه ته ر بارزانی، جاگیرلو، شیخ ماجد کوردی که له سالی ۵۶۴ له ج - ۱ - وه فاتی کردوه و چه ندین زاناو داناو خواناسی دیکه ش^۲.

حه کیم سه نایی له په سه نندی تاجولعارفین دا فهرمویه تی:

قرنها باید که تا از پشت آدم نطفه ای بوالوفای گرد گردد یا شود ویس قرن^۳ ئوستاد بابا مه ردوخ روحنی (شیوا) نویسیه تی: که تاجولعارفین له خواناسانی سه ته ی شه شه می مانگیه و له سالی ۵۳۰ وه فاتی کردوه^۴ هه روا خواناسی گه وره: شه مسی مه غربیی هه م له سه ره تای دیوانه که یداو هه م له غه زه لی ۱۵۱^۵ له په سنی عارف و خواناسیکی کورد که همان نه بولو ه فای کورد: تاجولعارفینه به شیعر فهرمویه تی:

۱ - علماءنا - یاکتیی زانایانی کورد له خزمته عیلم و دیندا نوسراوی ئیمام شافیعی زه مان: عه للامه مه لا عه بدولکه ریم موده ریس، ته رجه مه ی زانای ده س و قه له م جوان نه حمده حه واری نه سه ب چاپی بلاوکی ئیتیلعات سالی ۱۳۶۹ - تاران په ره ی ۳۳۷ (شه پوّل).

۲ - زانایانی کورد له خزمته عیلم و دیندا سه رچاوه ی به رو.

۳ - دیوانی سه نایی چاپی مه روی په ره ی ۴۸۶ - زیره ی زیرین نوسراوی (شه پوّل) په ره ی ۱۴۸ و ۱۵۸ و ۱۵۹ چاپی ۱۳۷۴ ی هه تاوی.

۴ - تاریخ مشاهیر کرد، عرفا، علماء، ادبا، شعرا، جلد - ۱ - تألیف بابا مردوخ روحنی شیوا چاپی سروش - تاران ۱۳۶۴ - په ره ی ۳۵ و ۳۶.

۵ - په ره ی ۳ و ۱۰۷ دیوانی شه مسی مه غربیی چاپی ۱۳۶۴ ی هه تاوی تاران.

این کرد پریچهره ندانم که چه کرده است
کز جمله خوبان جهان گوی ببرده است
موسی کلیم است که دارد ید بیضا
عیسی است کزو زنده شود هر که بمرد است .

جابان: جاوان

ثم (جاوان): کابان الکردی، گاوانه یه کیک له یاران و صه حابه گه وره و
زاناکانی سه رده می سه رته تای ئیسلام بوه جابان یا جاوان (گاوان) کورد بوه و
له وهش ته چی جاف له جابان گیرایی به خه یال جاف موفره دی (جابان) ه - ثم
جابانه به پیی قسه و نوسراوهی (الاصابة فی تمییز الصحابة) دانوسیویه تی ثم
جاوانه یه کیک له یارانی حه زره تی ره سولی ته کره م و له راوی یانی فه رموده ی
پیغه مبه ری مه زنی ئیسلامه .

عه للامه ی ناودار ئالوسی زاده به غدادیش ته فسیرنوسی ناو دار له ته فسیری
(روح المعانی) خویدا نیوی جابانی بردوه، ثم دوانه (حافیز کوری حه جهری
عه سقه لانی و ئالوسی زاده) نوسیویانه هندی له زانایانی کورد چاویان
به حه زره تی ره سولی ته کره م که وتوه و قسه یان له گهل پیغه مبه ر دا کردوه، یه ک
له وانه (جابان) باوکی (مه یمون) ناودار به (ته بوبه سیر) ی کورده . شه پؤل .
سه رچاوه: ته مین زه کی پهره ی ۱۲۳. ته به رانی موسنه ده ی چکو له ی الاصابه
فی تمییز الصحابه، ته فسیری روح المعانی له واتای: نایه تی ته دای ماره یی به ژن.

چه له بی حیسامه دین چه سه ن

۸۸۶ - ۹۵۴

ئهم زانا پایه به رزه ناوی چه سه ن ه و کورپی محمه د شای فه ناری کوردی
خه لکی ورمی و حه نه فی یه که له ۸۸۶ کوچی مانگی له دایک بو ه و
له ۹۵۴ کوچی کوچ و کوچباری به ره ولای خواتیکناوه و له ته سته مبول نیژراوه. ئهم
زانایه له زانسته کانی و یژاوه ری وئه ده بی و ته فسیر زورشاره زاو پسپوربو ه و نازناوی
(مهی دین) ی پیدراوه، به (فه نار) ی زاده یش نیو براوه چونکا یه کییک
له باوه گه وره کانی فه نار (چرای ده ریایی) ی به دیاری بو پاتشای روم بردوه. شای
رومیش ته وی به (مه رد) ی (فه نار) ی ناو بردوه.

چه له بی له روژگاری سولتان سلیمان خان قانونی له ته سته مبول و (ادرنه) و
(ئه ناتولی) و (روم ئیلی) دا ساله های سال (قازی) بو ه و خه ریکی قه زاوه ت
کردن بو ه. چه له بی حیسامه دین چه سه ن کورد په راوه و کتیبی زوری نویسه، وه کو:
۱- کو به له سه ر ته فسیری به یزاوی. ۲- کو به له سه ر ته لویح ۳- کو به له سه ر شه حه
مه واقیفی میرسه ید شه ریف جورجانی. ۴- کو به له سه ر موخته سه ر ۵- کو به

۱- له ۷۴۰ له گورگان له دایک بو ه و له ۸۱۶ کوچی مانگی له شیراز وه فاتی کردوه.

لهسهر موته وهل نوسراوی مهلا سهعد تهفتازانی.^۱

چهلهپی لهئاخری تهمهنیدا چوته زیاره تی: (حهره مهین) لهسهر واژه ی
(چهلهپی) به (پ) یابه (ب) پیرو پای جیا جیا هه یه که کوردی یه یاتورکی یا
پارسیه، خاوه نی (نهوار به هییه) واژه ی چهله بی به پارسی داناوه. به لام سه خاوی
ئه م (واژه ی به (روم) ی داناوه، ههروه کو پاشا بکه به واتای ئاغا و گوره یه. چهله بی
له ۶۲۲ ی مانگی له شاری ورمی له دایک بووه.^۲

مهولانا له پارانه وه و مونا جاتی کدا که به فارسی و تورکی فهرمویه تی:
ئه م واژه ی: (چهله پی) به خوا بانگ کردوه ههروه کو فهرمویه تی:
خبری دهید جان را که زدوست چیست فرمان
چه کنم چه چاره سازم چه دوا کنم چه درمان
چلبی، بیزه نظر قیل که حل اولسار از مشکل
چلبی، بیری اونوتما دل خسته را مرنجان
چو جمال خود نمودی دو جهان بهم برآمد
همه جا فغان و ناله همه جا خروش و افغان

دوباره

چلبی، تو شاه و میری چلبی تو دستگیری
چلبی، تو دلپذیری چلبی، بیزی اونوتما

۱ - که له ۷۲۲ کوچی له گوندی تهفتازان - نسای خوراسان له دایک بوه وله ۹۷۳ کوچی وه فاتی کردوه وله سه ره خس نیژراوه.
۲ - کتیبی سوخن سه رایانی نازربایجانی خوراوی لاپه ره ی ۶۶ و ۶۷ چاپی بی تاریخ.

چلبی، شده جهان چلبی توجان جانی
چلبی، نه این نه آنی چلبی، بیزی اونوتما
مه ولانا چه له بی حیسامه دین زیائولحوق حه سن و بیرو رای مه ولانا

جه لاله دین له بابته چه له بی یه وه

مه ولانا جه لاله دین محهمه د به لخی ناودار به مه وه وی که له گه وره شاعیرانی
سوفی مهنشی ئیرانه^۱ له بابته حیسامه دین چه له بی دا فهرمویه تی: حیسامه دین
چه له بی زه خیره و نازوخه ی ئه مر و وقیامه تمه، (قدوة العارفين) ه، (امام الهدی و
اليقين) ه، (مغيث الوری) یه، (امین القلوب والنهی) یه (ودیعة الله بین خلیفته) یه، (و
صفوته فی بریته) یه، (وصایاه لنبیه) یه، (وخبایاه عند صفیه) و کلیلی گه نجه و
عهرشی بالآوته مینی گه نجه ی زه وی و حیسامی حه ق و دینه).

له شه رحی که بیری ئه نقره وی بو مه سنه وی مه وه وی^۲ دوا ی ستایشیکی زور
و جوان له حه زه تی چه له بی نویویه تی:

حیسامه دین چه له بی و باوک و باییره ی خه لکی شوینیکن که به (ورمی)
ناوبراوه و ئه سلیمان کورده.^۳

حیسامه دین، ناوی حه سن و کوری محهمه ده و له کوردانی (ورمی) ن.
ئهم زاته بایه زیدی کات و جوئهیدی روژگاری خو ی بوه. حیسامه دین چه له بی

۱ - مه ولانا جه لاله دین له ۶۰۴ ی کوچی مانگی له به لخ له دایک بوه و له ۶۷۳ ی مانگی وه فاتمی
کردوه

۲ - په ره ی ۲۶ تا ۳۳ به ته رجه مه و کو به ی (دوکتور ئه کبه ر بیهروز) چاپی سالی ۱۳۴۸ ی کوچی
هه تاوی بهرگی یه که م چاپخانه ی خورشیدی ته وریز.

۳ - په ره ی ۳۲ سه رچاوه ی به رو

صهديق كورى صهديق كورى صهديقه و نه چيته وه سهر نه بوبه كرى زينهارانى
حوسين بن عهلى بن يهزدانيار نه و عارفه خواناسه زانا و ناودارهى وافه رمويه تى:
(أَمْسِيْتُ كَرْدِيَا وَ أَصْبَحْتُ عَرَبِيَا). و اتا: شه و كورد بوم كه نوستم له به ره به يانا كه
بيداره وه بوم ديتم عه ره بزوانم، و اتا: عه ره بى و زمان و واتاى قورئانى له هه مو
زانايانى روژگارى خوى باشتر زانيوه كه به له دونى: (لدنى) نه و زانستهى له لايه ن
خوای به خشه رو دلاواو دل لاوينه وه، پى دراوه.

له سه ره تاي ده فته رى چاره مى (مه ثنه وى) جه لاله دين مه وله وى به و كورده
مه زنهى دا هه ل گوتوه:

□ نه بوكر زينهارانى: احوسين بن عهلى بن يهزدانيار كه له ۳۳۳ى مانگى
له ورمى وه فاتى كردوه و گوره پيروزه كهى له لاي فيرگهى نه ويد فه تحه كه باوه
گه و رهى (ضياء الحق حسام الدين) حه سه ن چه له بى به كه هه ندى لايان وايه مه سنه وى
نه م بو مه ولاناي رومي داناوه، مه ولانا جه لاله دين رومي له ديباچهى ده فته رى
نه وه لى مه سنه ويدا، ده لى: ۲ (يقول العبد الضعيف... محمد بن محمد بن الحسين
البلخي اجتهدت فى تطويل المنظوم المثنوى... لاستدعاء سيدي ابوالفضائل
حسام الحق والدين حسن بن محمد المعروف بابن اخي ترك ابو يه زيد الوقت و
جنيد الزمان... المنتسب الى الشيخ المكرم بما قال: (أَمْسِيْتُ كَرْدِيَا وَ أَصْبَحْتُ عَرَبِيَا)
فنعم الخلف و نعم السلف^۳ كه عه للامه قه زوينى به ناوى حوسين بن عهلى نه بوبه كر

۱ - بلاوهى نه نجومه نى ناسارى نه ته وه بى لاپه ره كانى ۳۰ و ۳۱ و ۱۰۵ و ۱۷۶ - كه ده لى ن:
ده ستگردي چارينه كانى بابا تاهيرى گوريوه ته سهر زمانى فارسى
۲ - نفحات الانس چاپى كه لكه ته لاپه رهى ۳۶۲ بابوبى - مقدمه شدا لزار ص-ج - كو بهى عه للامه
قه زوينى به نه قل له بلاوهى نه نجومه نى ناسارى نه ته وه بى لاپه رهى ۴۸.
۳ - شدا لزار كو بهى ۵۱۲ تا ۵۱۴ به نه قل له بلاوهى نه نجومه نى ناسارى نه ته وه بى لاپه رهى ۴۹
سهر چاوهى به رو.

زینهارانی، بن یه زدنایار ناوی بردوه، مه و له وی له بهر مه شهوور بون به لازمی نه زانیوه
ناوی بیا. ۱

ئه مه ش هه ندی له و شیعرانه ی مه و له وی رومی

گزرز نام و حرف خواهی بگذری
پاک کن خود را ز خود هان یکسری
همچو آهن ز آهنی بی رنگ شو
وز ریاضت آینه بی رنگ شو
خویش را صافی کن از اوصاف خویش
تا ببینی ذات پاک صاف خویش
بینی اندر دل علوم انبیا
بی کتاب و بی معید و اوسا
بی صحیحین و احادیث رواة
بلکه اندر مشرب آب حیات
سِرِّ اَمْسِیْتُ لِكُرْدِیَا بَدَان
راز اَصْبَحْتُ عَرَایَا بِخَوَان
سِرِّ اَمْسِیْنَا وَ اَصْبَحْنَا تَرَا
می رساند جانب راه خدا
□ تا نه و شوینه ی میژوده لی: ئه م سی زاته ؛ بابا تاهیر، بابویی و زینهارانی
باوگه وره ی (ضیاء الحق حسن) چه له بی (اَمْسِیْتُ ...) یان به زاراهاتوه. ۲

۱ - لاپه ره ی ۴۵۹ و ۴۶۰ کتیی گه نجینه ی فره هه نگ و زانست چاپی ۱۳۶۴ نواسراوی
(شه پول).

۲ - دیباچه ی ده فته ری ئه وه لی مه سنه وی. کتیی زریزه ی زیرین لاپه ره ی ۱۴۹ و ۱۵۰ چاپی
۱۳۷۲ ی مه تاوی (شه پول).

وی ضیاءالحق حسام‌الدین توئی
که گذشت از مه بنورت مثنوی^۱
ای ضیاء الحق حسام‌الدین راد
اوستادان صفا را اوستاد^۲
ته‌مه‌ش نمونه‌ی دو غه‌زل له‌به‌شی شه‌مسی ته‌وریزی:
وه چلبی زدست تو وزلب و چشم مست تو
چو دلم شکستی تو، وه چلبی زدست تو
خیزم و بس فغان کنم شور در این جهان کنم
راز دلم عیان کنم وه چلبی زدست تو
چه‌له‌بی شوینی زوری له‌سه‌ر جه‌لاله‌دین مه‌وله‌وی هه‌بووه وئارا و قارای له
مه‌وله‌وی بریوه.
چه‌له‌بی به شه‌ودا ئه‌ی نوی و به‌روژدا هه‌مو نوسراوه کانی به ده‌نگ و
ئاوازی خوش بومه‌وله وی ده خوینده‌وه.
ده‌لین کاتی ج ۱ مه‌سنه‌وی ته‌واوبو، جه‌لال و خیزانی چه‌له‌بی وه‌فات ده‌کاو
تا دوسال و تنی شیعر و هونه‌ی مه‌سنه‌وی را ده‌گیر دری و شعروتن و شکاوی دی
مدتی این مثنوی تاخیر شد
مهلتی بایست تاخون شیر شد
چون ضیاءالحق حسام‌الدین عنان
باز گردانید ز اوج آسمان

۱ - سه‌ره‌تای ده‌فته‌رو نویسنکه چواره‌می

۲ - سه‌ره‌تای ده‌فته‌ری بینجه‌م

چون ز دریا سوی ساحل بازگشت

چنگ شعر مثنوی با ساز گشت
واتای واژه‌ی چه‌له‌بی: بوت، جوانی، بوریزدانان له‌گه‌وره‌گه‌وره‌کان،
وینه، خودا، خودایی، نیک نیژاد، نه‌جیب‌زاده، سید و سه‌روه، خاوه‌ن مال، خونیا
گه‌ر، گورانی و قام بیژ، شایه‌ر، شاعیر و هه‌ستیار، ده‌رس خوین، خوینده‌وار،
به‌ئه‌ده‌ب، چرگه‌ر، موته‌مه‌دین، شهریف، شیک و ته‌رپوش، خیو، خودانی گچکه،
رابه‌ری روحانی چه‌له‌ب: خودا چه‌له‌بی که موشته‌قی کوردی ئه‌وه به‌واتای
خودایی‌یه، ئه‌م واژه کوردی‌یه له سه‌ره‌تای سه‌ته‌ی چارده‌وه که‌وته سه‌رزاری
تورکی سه‌لجوقی و هه‌ر به‌و واتا پیش‌ووانه‌ی که له زمانی کوردیدا باوبو، به‌کاربرای
به‌کورتی بلین: کاتی حیسامه‌دین چه‌له‌بی گه‌نج‌بوه که باوکی وه‌فاتی کردوه
هه‌مو گه‌وره پیاوان و پیاوانی خوداو دل و ده‌رون باز زیائه‌دین چه‌له‌بی یان بانگ
کرده لای خوین، چونکا هه‌مو گه‌وره پیاوانی پیاو و خودایی ئه‌و سه‌رده‌مه له
فیرگه و فیرانکوی باب و باپیرانی حیسامه‌دین چه‌له‌بی فیری فه‌ره‌نگ و زانست و
خووناکاری چاک و پاک بیون و باره‌اتبون و خویندبویان حیسامه‌دین چه‌له‌بی،
ئه‌م ده‌عه‌ته قه‌بول ئه‌کات و له‌گه‌ل کوری له‌گه‌نجانی ئه‌م ته‌ریقه‌ت و رچه‌وریبازه
ئه‌چیته حوزوری مه‌ولاناو له‌خزمت مه‌وله‌وی دا ئه‌مینته‌وه و حیسامه‌دین
چه‌له‌بی خوشه‌ویستی مه‌وله‌وی له‌دلی ئه‌نیشی و هه‌رچی مال و سامانی بوه
له‌ریگای مه‌وله‌ویدا خه‌رجی کردوه و ته‌نانه‌ت به‌په‌یره‌وانی بنه‌ماله‌ی خوشی
ده‌ستور ئه‌داهه‌رچی دارایی و سامان به‌ده‌س دینن وه‌قفی مه‌ولاناو بکه‌ن.
باشترین یادگاری مه‌وله‌وی نه‌زمی مه‌سنه‌وی‌یه که به‌تکای حیسامه‌دین
چه‌له‌بی ده‌سی داوه‌ته دانانی ئه‌م شوینه‌واره ئه‌ده‌بی و هونه‌ری و عاریفانه.

چه له بی یه کیگ له خه لیفه خوشه ویسته ناوداره کانی مهوله وی و پیشه وای
مریدان و ئەمین حوزوری مهوله وی و موته وه لی خانه قای (زیائەدین وه زیر) بوه و
ئەمانه هه مو فەزل و ته قواو پاریزگاری حیسامه دین چه له بی ئەگه ینی.^۱
چه له بی: بوریزدانان و جوانی به کارده بری.

چه له بی: له مه زنه کانی چه له بن، که له جلوم له نیزیکی فیگره و مه کته بی
ئەحمه ديه دا نیشته جین و خویان به سەر فیگره ی ئەحمه دی یه دارائە گەن.

چه له بی: جه عفر شاعیری وه سماني یه وبه (نیشانجی) پاشا ناوبراوه و
له گەل سه لیم ی ادا له هیرش بو سەر ئیران به ناوی قازی عه سکه ر له سالی ۱۵۱۱
زاینی به شدا ربوه و به ناوی مل بادان له سالی ۱۵۱۴ زاینی له ته وریز سه ری براوه
دیوانی شیعریشی هه یه. ۲

چه له بی زاده: عاصم ئەفهندی ئیسماعیل: شیخ الاسلام (۱۷۵۸) که له
بروسه و شاری مه دینه و ئاستانه دا قازی بوه و میژو نویسش بوه که میژوی سالانی
نیوان ۱۷۲۲ و ۱۷۲۸ زاینی نویسه و دیوانی شیعریشی هه یه.

چه له بی: صاحب یه کیگه له زانایان له هیندوستانا و فریده الزمان له ته فسیری
تایه تی (اَنَا عَرَضْنَا الْأَمَاتَةَ) دا بو (ئهورهنگ زیبی له ۱۶۶۰ زاینی دانوسیوه و
به خه ت له لهندهن هه یه.

سه رچاوه: ئەلمونجید - ئەعلام په ره ی ۱۳۹ چاپی ۱۵ سالی ۱۹۵۶
زاینی بیروت. و سوخن سه رایانی ئازربایجانی خوراوا چاپی بی تاریخ لاپه ره ی

۱ - نه قل له سه ره تای مه سه نه وی و مه ناقب العارفين و نفحات الانس که هه ر سیکیان جی دنیایی بدیع
الزمان فروزانفهرن.

۲ - پروانه کتییی بزگان و سخن سرايان ئازربایجانی غه ربی په ره ی ۶۶ تا ۷۱ و کتییی ژیناوه ری
زانایانی کورد... یاگه نجینه ی فه ره هنگ وزانست په ره ی ۴۵۸ تا ۵۵۹ چاپی تاران چاپخاه ی
مه هاره ت سالی ۱۳۶۴ کوچی مانگی. نوسراوی (شه پۆل).

۶۶ تا ۷۱ - ریحله‌ی ابن به توت‌ه له ژیرواژه‌ی چه له بی دا.

نوخته: له یونسی^۱ کورپی حه‌یب به صری یان پرسى چ که سی شیعری له هه موان جوان تروباشتره. ئه‌ویش وتی ناکری به شاعیریکی تاییهت ئاماژه وئیشاره بکری ئه‌بی بوتری: (ئیمروئول قه‌یس) کاتی سوار ئه‌بی، و (نابیغه) کاتی بترسی و (زوهیر) کاتی بییه‌وی و ئاره‌زوی لیبی و (ئه‌عشا) کاتی شادبی، هه‌ریه که له مه‌به‌ستیک دا ئه‌توانی جوان بئاژوی و به زمان ته‌روپاراوی شیعری له باربلین یونس فه رمویه‌تی (له‌بید) له ئیسلام داته‌نیا شیعریکی و توه و ئه‌ویش ئه‌مه‌یه:

إِلْحَمْدُ لِلَّهِ إِذَا لَمْ يَأْتِنِي أَجْلِي حَتَّى لَيْسَتْ مِنَ الْإِسْلَامِ سِرْبَالِي^۲

شه‌پول

۱ - یونس له ۹۰ یا ۸۰ له‌دایک بوه و ۸۸ سال ژیاوه‌وله ۱۷۲ یا ۱۷۵ مانگی وه‌فاتی کردوه.
۲ - بروانته‌ریحانه‌الادب، فوائد البهية و ستارگان فروزان به‌رگی ۱ نوسراوی به‌حیانوری چاپی سالی ۱۳۳۴ هه‌تاوی وریکه‌وتی ۱۳۷۴ی مانگی چاپی مه‌روی په‌ره‌ی ۸۴ و ۸۵.

زیرینای ئامیدی

زیرینای ئامیدی که له سالی ۱۹۳۷ی مه سیحیدا له جهنگی قادیسیه دا له گهله شکرى سه عدى كورپى وه قاص به شه رهاتوه و له (وان) شه هید کراوه ئه م ئه میره كورده كچى شیر و خانى ئامیدی بوه كه باوكى له كیشه كیشى نیوان بارامى چوبیین و خه سره و په رويزدا كوژ راوه

(زیرینای ئامیدی) په یمانى یه كیه تی وئیتحادى له گهله ئه میر (په شهنگى وانى) بو بهرگرى له هیرشى دوژمنان و عه ره ب بو سه ركوردستان به ستهبو. له سالی ۱۹۵۲ی زاینیدا له ناوچه ی دیار به كر دا له سوینگه هیرشى ئیران و روم بو سه ركوردستان زیاتر له ۸۰ هه زار كوردیان قه كردو كوشت. زیرینای ئامیدی له میژو دا خویند بویه وه و بیستبوی كه عه ره ب دژى كورده وئیتتر بر وای به دژ و دوژمنان نه ما بو.

بو بهرگرى كردن له كورده وارى له هوزه كانى كورد یارمه تی خواسته بو، جائه وه بو زیرینای كچى ئازای شیر و خان له ۱۶ مانگی صه فه رى كوچى مانگیدا به ره و قادیسیه و مه داین (ماداین) به له شكریكه وه بوى رویشه و به ره نگارى عه ره بى هیرشكار بوه.

زیرینا له گهل ته میر په شه‌نگی میری وان که پیکه وه هاو په‌یمان بون له ۲۱ ی
کوچی مانگی وریکه وتی ۹۴۲ ی زاینی له لای که‌رخ - سیروان بو پاراستنی ته‌هواز
ونه‌هاو‌ند به‌ره‌نگاری عه ره به‌کان بو.

له سالی ۹۴۵ ی زاینی له ناو شاخه‌کان پشتی شاری وان زیرینا و ته‌میر
په‌شنگی وانی شه‌هید کراون ۱

(۱) میهراکوی بیتوینی ته‌م کچه کورده نازاو به ناموسه له ۸۵۰ سال به رله
دایک بونی چه‌زره تی عیسا ولاتی میصری هیناوه‌ته بن فرمانی خوی و میری
کردوه.

(۲) فیروزخانی پشتکوله سالی ۱۲۵۷ ی زاینیدا له گهل چه‌نگیزی مه‌غولدا
چه‌نگاه و به‌دلداری ئیستراخاتونی سه‌مه‌رقه‌ندی هیناوه.

۱ - کتبی زیرینا، نامیدی نوسراوی میرزا محمدامین مه‌نگوری چاپی سالی ۱۹۷۱ ی زاین به
کوردی.

شاره زوری کوری صه لاج

۵۷۷-۶۴۳ کوچی و ۱۱۸۱-۱۲۴۵ زاینی

ئەم زاتە ناوی وەسمان و نازناوی تەقی یەدین و کونیهی ئەبو عەمرە و کوری صه لاجە دین عەبدورەحمان کوری وەسمان کوری موساکوری ئەبو نەصرە جارجارە لە کتیبەکاندا بە کوری صه لاج-ی- نەصری و جارجارەش (شەرەخانی) یا بە (کوردی) یا بە فاضلی دیمەشقی ناو براوە. - باوباپیرانی زور ناودارن چونکا ئەبو ناصر پیاویکی ناودار بوە، صه لاجە دین ی. باوہی: (کوری صه لاج) پیاویکی ناو بە دەره وەبوە و لە گوندی شەرەخانی نیزیکی شاری ھەولیرنیشتە جیبوہ و لە باری نیشادەوہ ئەچیتەوہ سەر رەسەنی نەتەوہی کورد، بەلام چونکا تەقی یە دین خوی لە نیزیکی شاری (شارەزور) ژیاوہ بە (شارەزوری) ناودار بوہ.

شارەزوری کوری صه لاج یەکیکە لە زانایانی ناوداری زانستی فیقہ و لەم زانستەدا فتوای وردوئارای زیرین و پتەوی لەرچە ی ئیمامی شافعییدا زورھە یە، شارەزوری کوری صه لاج لە زانستی تەفسیر و فرمودە ی پیغمبەر و زانستی ریجال و لوغەت و واژە داماموستایەکی زور شارەزابوہ و لە زانستەکانی تری مەعاریفی ئیسلامی داشانی لەشانی زانایانی پایە بەرز ی ترداوہ.

شاره زوری کورّی صه لاج له سالی ۵۷۷ی کوچی مانگی له گوندی شه ره خان له دایک بوه و گه وره بوه و لای (صه لاجه دین-ی باوکی) ده سی کردوه به خویندن ولای باوکی زانستی فیه فیربوه و له دواییدا له گه ل باوکی دا چوته شاری (موسل) و خه ریکی فیربونی زانست و فرههنگ و ئه ده ب و هونه رومه عاریفی باوی سه رده می خوی بوه.

کورّی خه له کان فه یله سوفی میژوا له په راوهی زورگرینگی خویدا^۱ نویسیویه تی: کورّی صه لاج شاره زوری هیمان سمیلی نه روا بو چه ندین جارکتییی: (مهذب) ی خویندبوه وه دقه سی لیکردبو، له سوینگه ی تیکوشان وزیره کی خوا پیداوی یه وه، له سه رده می لای دا پای ناوه ته پله ی به رزی مه زنی و ماموستایی و له جیگای (ئه بو حامید، کورّی یونس عیماده دین) (محمه د) ^۳ بو ته، موده ریس و ده رزیژو بو ماوه یه ک له شاری موسل دا به شیوه ی (عیماده دین) ^۴ ده رسی به مه لا و فه قی یان داوه و له ناصریه و له قودس موده ریس بوه و له دواییدا چوته دیمه شق و له فیرانکوی (ره و احییه) دا ده رسی و توته وه.

شاره زوری کورّی صه لاج بو خویندن به فه قیه تی چوته خوراسان بو فیربونی فه رموده ی پیغه مبه ری مه زنی ئیسلام و زانستی هه دیس له وی فیربوه. له نیشابورلای مه نصوری فه راوی: و موئه یه دی توسی و له مه رولای ئه بو موزه فه رسه معانی و له ئاخیریدا ها توته فیرگه ی ئیمام یافعی:

۱- کورّی خه له کان له ۶۰۸ کوچی مانگی له دایک بوه و له ۶۸۱ی مانگی وه فاتی کردوه.
۲- (وفیات الاعیان و ئه نباء و ئه نباء الزمان) په ره ی ۴۰۸ دیری ۱۰ به رگی ۲ چاپی سه عاده تی مبصر ژماره ی ۳۸۴
۳- کورّی یونس کورّی محمه د کورّی مه نه کورّی مالک کورّی محمه د برای که ماله دین عه للامه)
۴- عیماده دین له ۵۳۵ کوچی له دایک بوه و له ۶۰۸ کوچی مانگی وه فاتی کردوه

* يافيعى^۱ فەرمويەتى: ھەندى لەبابەت (كۆرى صەلاح) ەو ە نوسيويانە:
ئەو لەموسلە ەو چۆتە بەغاو لەگەل زۆرى لە زانايان و ماموستايان دا
قسە وليكولينە ەو ە ەبوە، ەو كۆكۆرى سە كينە و كۆرى تە بەرزەد، تە نانەت چۆتە
ھەمدان و نيشابورو ھەران و دوجاريش چۆتە شام- كۆرى صەلاح: (كأن إماماً
بارعاً حجةً مُتبحراً في العلوم الدينية، بصيراً بالمذهب اصوله وفروعه، ولهُ يد
طولى في العربية والحديث والتفسير، مع عباده وتهجد وورع، ونسك و تعبد و
ملازمة للخير على طريقة السلف و له في الاعتقاد آراء شديدة، وفتاوى سديدة
ماعدافتياء الثابتة في صلوة الرغائب، وله اشكالات على الوسيط، في الفقه، و
مؤاخذات حسنة و فوائد جمّة، و تعاليق حسنة) و اتا: شارە زورى كۆرى صەلاح
بوڤير بونى ەدیس چەن شارگەرآ، لە بەغاو ە ەمدان و نيشابورو ھەران
و شارى تر، چەن ماموستاي دى وليان فيربوولە گەليان كەوتە و ت و ويژو
ليكولينە ەو، دوجار چۆتە شام، كۆرى صەلاح پيشە وايەك بو، زانا بە زانستى
شەريەتى ئيسلام، ئەصل و فەرەكانى ئەزانى، لە زانستى ويژاوەرى و ئەدەب و
ھونەر و فەرمودەى پيغەمبەرى مەزنى ئيسلام (د.خ) و لە زانستى تەفسيرى قرئان
زورشارەزا و خودان وزە بوە ە ە عيادەت كردن و پاريزگارى و ئەنجام دانى
كاروبارى چاك و خودا پەسەندانە و پياوانە دا ەميشە لە پيشە ە بوە، بيچگە لە
فتواى نويزى رەغائب، داراي رەئى پتەو و پرسودە و رەخنەى لە (و ە سيط
لە فيقە دا) گرتو ە و كۆبە و پەراويزى زور و رد و جوان و پرسودى نوسيو ە.
بە كورتى بلين: كاتى كۆرى صەلاح لە خوراسان گەراو ە چو ە شام و شارى
قودس و بە پي شياوى و ھوزانغانى يەك كە ە ە بو ە مودە ريسى فيرانكوى

ناصریه له شاری قودس.^۱

کورّی سه لاج بو ده رزوتنه وه هه لېژېردراوه و ناوی زانایی و هوزانغانی و ماموستایی له دنیا بلاو بوته وه و مه لاو فه قی یه کی زور له کورّی ده رسیدا کو بونه ته وه و له زانستی کورّی سه لاج فیربون و له دوا ییدا ئه و پله و کورسی ده رسه ی به جی هیشتوه و چوته دیمه شق وله فیرانکووی (ره واحی یه) خه ریکی ته دریس بوه.^۲

* کاتی مه لیک ئه شره ف کورّی مه لیک عادل کورّی ئه یوب له دیمه شق دا (فیرانکووی حه دیس) ی دامه زرانده موده ریزی ئه وی یان دابه (شاره زوری کورّی سه لاج خویندکارومه لاوزانست ویستان و راوی یانی فه رموده هه موروژیک له وی له کورّی ده رسی ئه وزا نافه رزانه پایه به رزوتنه رزه به شداری یان ئه کردو کوژیلکه یان ئه به ست و له شه پولی زانستی خوړینی ئه و تیرئاو ئه بون، - کورپی سه لاج دوا ی ماوه یه ک بوه موده ریزی (سِت الشّام) زومورود خاتون، خوشکی شه مس ده وله تورانشای کورّی ئه یوب و کچی ئه یوب باپیره ی ئه م زنجیره کورده ره سه نه.

کورپی سه لاج ئه م زانایه له هه رباروبا به تیکه وه زور دلسوزانه و به وریایی خه ریک بوه و له کارشکینی و شتیوا دوری کردوه و له ئه نجام دانی کاروباری دینی

۱ - نوکته: فیرانکووی ناصریه یه کیک له فیرگه کانی مه لیک ناصر سه لاجه دین قاره مانی نه مری ناوداری کورد و جهانی ئیسلام: سه لاج الدین یوسف کورّی نه حمه دین کورّی ئه یوب کورّی شادی کورّی ئه یوب - ه - که له گوندی (بیتوین) نیزیکی کویسنجه ق له ۵۳۲ ی کوچی مانگی له دایک بوه و له ۵۸۹ ی کوچی و ژیکه وتی ۱۱۹۳ ی زاینی وه فاتی کردوه و ئه م بنه ماله به تیکرای ۸۴ سال له ۵۶۴ ی کوچی تا ۶۴۸ ی کوچی مانگی پاتشایان کردوه...

۲ - نوکته: زه کی یه دین ئه بو قاسم هبه الله کورّی عبدالواحد کورّی ره واحی حه مه وی فیرانکووی (رواحیه ی سازداوه).

و ٺه رک و ٺه سپاردهی خه لک زور سه ختگیر بوه و له دژایه تی له ٺه حکامی شه ریعه تی ئیسلام دا خوراگرو به دل و دهر ون بوه.

* فه یله سوفی میژوکوری خه له کان ا نوسیویه تی: من له سه ره تای مانگی شه والی سالی ۶۳۲ مانگی له دیمه شق چومه خزمهت کوری سه لاج و بوماوه ی سال و نیویک لای بوم و له نوری توپژانه وه و دهرس و ٺه وه ی ٺه و زاته که لکم وه رگرت و لی فیربوم. شاره زوری کوری سه لاج له فه نی حه دیس دا کتیبیکی زور هیژاو به که لکی داناوه و په راوه ی (مه بسوط) ی له مه ناسکی حه چ دا نوسیویه و پرو ته ژی یه له مه به ست و نوکته ی وردوردو جوان که جی نیازی خه لکه.

* یه کیک له یاران و فه قی کانی فتواکانی شاره زوری کوری سه لاج-ی له بهرگیک دا کوکردو ته وه وجی بروای فوکه هایه.

* شاره زوری کوری سه لاج له سالی ۶۴۳ی کوچی داله دیمه شق له روژی چارشه مه له ۲۵ی مانگی موباره کی ره بیعی ٺه وه ل بارگه ی به ره ولای خوا تیکناوه و وه فاتی کردوه و دوا ی نویژی نیوه رو- نویژیان له سه رجه نازه که ی کردوه و له گورستانی (صوفیه) له دهره وه ی (باب نه صر) دا ناشتویانه و ٺه م کتیبانه ی لی به جیماوه: ۱- ٺه ده بی موفتی.

۲- موسته فتی ۳فه وائید ره حله ۴- ته به قاتی فوکه ها ۵- موشکیلی وه سیط ۶- صله ی ناسک له صنه ی مه ناسک دا ۷- نوکته و فوکه تاوا ۸- معرفه انواع حدیث

- ٺه م قسه جوان و وردانه هی شاره زوری کوری سه لاجه که فه رمویه تی: (زورپی داگرتن له شتاریزو حورمهت له ناو ٺه با. ویستنی شت بهر له کاتی خوی، وه کو ویستنی میویه، بهر له وه ی بگا).

- له کارو بارا به تالوکه مه به چونکا پي ناگه ی و ناھومید ته بی به رله وهی میوه بگا ده سی بو مه به، صه لاج، به فاضلی دیمه شقیش ناوداره. وه فهیات الاعیان نوسیویه تی: که شاره زوری کوری سه لاج له شه ره خان له دایگ بو، به لام خاوه نی تاریخی عوله مای به غا و نه نه س جه لیل نوسیویانه: که له شاره زور له دایک بو.

سه رچاوه: (خه تی) الذهبی: سیر النبلاء ۱۳: ۲۵۳-۲۵۵- عثمان السویدی: الاشارات الی اماکن الزیارات ۱۴، ۱۵ ابن هداية اسماء الرجال الناقلین عن الشافعی او المنسوبین الیه ۲/۶۷، الاسنوی: طبقات الشافعية، ۲/۱۳۸، ۱/۱۳۹، العدوی: الزیارات ۲/۲۳، کتاب فی التراجم ۱: ۱۶، عام ۴۶۱۶، ظاهریة، فهرس المؤلفین بالظاهریة (چاپی) و شذرات الذهب ۵: ۲۲۱، ۲۲۲، الذهبی: تذکرة الحفاظ ۴: ۲۱۴، ۲۱۵، ابن رافع السلامی: تاریخ علماء بغداد ۱۳۰-۱۳۳، ابن هداية: طبقات الشافعية ۸۴، مجیر الدین الحنبلی: الانس الجلیل ۴۴۹، ۴۵۰، طاش کبری: مفتاح السعادة ۱: ۳۹۷، ۳۹۸ کتبخانه امیر خواجه کمانکش ۵۴، یوسف المش: فهرس مخطوطات، الظاهریة ۶: ۲۹۴-۲۵۱، حاجی خلیفه: کشف الظنون ۴۸، ۷۰، ۸۳۶، ۱۱۰۰، ۱۱۶۱، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۹۷، ۱۸۳۰، ۲۰۰۸، ۲۰۰۹، فهرست الخدیویة ۱: ۲۵۳، لطفی عبد البدیع: فهرس المخطوطات المصورة ۲: ۱۷۴، البغدادی: هدیة العارفين ۱: ۶۵۴، نه قل له معجم المؤلفین په ره ی ۲۵۷ ج ۶ چاپی بیروت.

زانایانی کورد، یا گه نجینه ی فرههنگ وزانست. (شه پول).

(وه فایاتول نه عیان و نه نباء نه نباء زه مان) به رگی ۲ چاپی سه عاده تی میصر په ره ی ۴۰۸ تا ۴۱۰ ژماره (۳۸۴) و به رگی ۱ کتبی تاریخی مه ردوخ په ره ی ۱۹۴ و په راوه ی نامه ی دانشوهران ناصر ی په ره ی ۳۱۰ تا ۳۰۳ چاپی دارول

فیکرو تاریخ مه‌شاهیر- ی کورد نوسراوی ئوستاد بابامه ردوخ روحانی ج ۱
لاپره‌ی ۷۷ چاپی ۱۳۶۴ و نه‌علامی زهره‌کلی ج ۴ لاپره‌ی ۲۰۷ چاپی شه‌شه‌م
بیروت و طبقات المصنف ۸۴ و علماء بغداد ۱۳۰ و فهرست الموءلفین ۱۷۷ و
الکتبخانه ۶۹۱:۷ و صلة الكلمة للحسینی -خ.

Ahlwardt: ... verzeichniss der ara- bischen handschriften II: 6, Brockel- mann:

g.I: 358-360

شاره زوری موباره ک:

۴۶۲ - ۵۵۰ مانگی

۱۰۷۰ - ۱۱۵۹ ای زاینی

شاره زوری موباره ک کوری حه سهن کوری ته حمده کوری عهلی کوری فه تحان - ی کوری مه منصور شاره زوری ته بو کوره م موقرئی پیشه وایه ک بووه له زانستی جوان خویندنه وه دا وزور له و بابه ته وه زور شاره زا بووه وله مانگی ره بیعی ۲ له ۴۶۲ مانگی و ۱۰۷۰ ای زاینی له دایک بووه. به و جوړه ی ته بو سه عد که له کوری حیرز - ی گیراوه ته وه شاره زوری له ۲۵ مانگی ذیحجه له سالی ۵۵۰ کوچی و ۱۱۵۹ ای زاینی وه فاتی کردوه و له ده شتایه ک له پیشر - ی حافی له ده روزه ی حه زه ب له به غاله نیزیک ته بو به کر - ی خه تیب نیژراوه.

هه روه کوله معجم الادبا - ی یاقوت ۱ دانوسراوه:

شاره زوری موباره کی کوری حه سهن - ی کوری ته حمده ی کوری عهلی له ۱۷ مانگی ره بیعی دو له سالی ۴۶۲ کوچی مانگی له دایک بووه و له دارولخیلافه له به غا نیشته چی بووه و هه ر وه کو نوسراوه زانایه کی چاک و دل وده رون پاک و دیندار و خیر خواز بووه و به قورئانیش عه مه لی کردوه. شاره زوری له ئیختیلافی ریویات و جوان و راست و دروست خویند نه وه دا زور شاره رابووه، په راوه یه کی به ناوی (مصباح الظاهر فی القراءات البواهر و الذخائر - ی له قرائهت دا) داناوه. شاره زوری زور خووناکار جوان بووه و جوانی به فه قی یان دهرس و توته وه، له ریویاتی فه رموده دا زور وردو شاره زا بووه.

له ته بولفه ضل ته حمده کوری حه سهن - ی کوری جه برون ته مین و زانایانی دیکه فه رموده ی پیغه مبه ر فی ر بووه و هه مو زانستی باوی خوی زانیوه. برواننه: الاهی سیرالنبلاء ۱۲: ۲۱۰، ۲۱۱ (ط) ابن الجزری: طبقات القراء ۲: ۳۸ - ۴۰، الاهی: لذکره الحفاظ ۴: ۸۰، الیافعی: المرأة الجنان ۳: ۲۹۶، ۲۹۷، حاجی خه لیفه: کشف الظنون ۸۲۲، ۱۷۰۶ Brockelmann: g, I: 408, S I: 725 و غایه النهایه ۲: ۳۸ و ارشاد الاریب ۶: ۲۱۷، Brock.S.I:723 و ته علامی زه ره کلی ج ۵ په ره ی ۲۶۹ و ۲۷۰ چاپی ۶ سالی ۱۹۸۴ ای زاینی بیروت (شه پول).

۱ - بهرگی ۸ چاپی سی سالی ۱۹۸۰ از دار احیاء التراث لاپره (۱۷۱).

شاره زوری ئه حمه دگورانی

ئهمه دگورانی: ناودار بهمه لاشه مسه دین له ۸۱۳-۸۹۳ مانگی و ۱۴۱۰-۱۴۸۸ زاینی.

ئهمه دگورانی خاوه ن شکوو به سام بوه و به ژن و بالایه کی نورانی هه بوه. ئهمه دی کوری سمایل کوری وه سمان کوردی، شاره زوری، عومه رها که حاله له موعجه می خویدا^۱ نویویه تی: ئهمه دگورانی له سالی ۸۱۳ مانگی وریکه وتی ۱۴۱۰ زاینی له دایک بوه و له ۸۹۳ کوچی و وریکه وتی ۱۴۸۸ زاینی بارگهی به ره ولای خودا تیکناوه و ناوی ئهمه ده و کوری سمایل، کوری وه سمان، کوری ئهمه د کوری ره شید، کوری برایم شاره زوری یه، وه هه مدانی، ته وریزی، گورانی، قاهیری، شافعی و حه نه فی شیان پی وتوه له قوسته نته نیه وه فاتی کردوه.

زه ره کلی خیوی ئه علام^۲ نویویه تی: ئهم زانایه له میصر خویندویه تی و له پاشان چوته ولاتی تورک له روژگاری سولتان مراد کوری وه سمان که به لینی له گورانی وه رگرت که (محه مه د فاتح) ولیعه هد فیری زانست بکاو له روژگاری

۱- بهرگی چاپی سالی ۱۹۵۷ زاینی بهرگی ۱۶۶
۲- بهرگی ۱ چاپی (۶) سالی ۱۹۸۴ زاینی بهرگی ۹۸

محهمه فاتح دا بوته قازی وله قوسته نته نیه وه فاتی کردوه و سولتان بایه زید نوژی له سهر کردوه و ده ولت جه نه ت که نه کاته ۸۹۳ ماده تاریخی وه فاتی بوه، به لام له نه زم عه قیان دا سالی وه فاتی گورانی ۸۹۴ کوچی مانگی نوسراوه.

زانای ناودار محهمه ده مین زه کی ا نوسیویه تی: گورانی له میصر زانستی ته و او کردوه ولای حافز شه هابه دین نه بولفه زل، نه حمه د کوری عه لی کوری محهمه د ناودار: کوری حه جهری عه سقه لانی ئیجازه ی زانست و مه عاریفی ئیسلامی وه رگرتوه و له و یوه چوته (بروسه) و سولتان مرادی دوهم زوری ریز لیناوه و له ساله کانی ۸۲۴-۸۵۴ کوچی گورانی له فیرگه ی (خوداوه نندگار) و فیرگه ی بایه زید ماموستا و دهرس بیژبوه و له وه، به دوا بوته ماموستای تاییه تی وه لیعه هد: (محهمه فاتح) نه لین: بوته وه ی زیاتر بتوانی محهمه د فاتح فیری زانست بکا جار جاره گورانی شاره زوری نازاری (فاتح) ی داوه، ده لین: کاتی (فاتح) بوته شا تکای له گورانی ماموستای خوی کردوه تا بیته وه زیر، ئوستاد قه بولی نه کردوه و به تکا کردویه ته سه روکی نه وقافی سولتان. جاریک له ماموستای ویستوه فتوای ناحه قی بویدا، به لام ئوستاد به قسه ی نه کردوه و زوریش سه رزه نشتی محهمه د (فاتح) کردوه و سولتان له کارلای نه با و گورانش بو میصر موها جه رت نه کا وشای میصر: (قایته بای) زوری ریز لی نه گری و خه لات و به راتیکی زور باشی بوته بریته وه و دوی ماوه یه ک محهمه د فاتح بو ئوستادی خوی په شیمان نه بیته وه و له شای میصر نه خوزای که دلخوشی ماموستای بو بداته وه و به ریزه وه بی ئیریته وه، گورانش ده گهریته وه بو تورکیه و له سالی ۸۶۲ کوچی نه کریته موفتی دیار به کرو سالیانه (۳۶۳۰۰۰) دیره می برات بو نه برنه وه. زانای ناودار

۱- ۱۸۸۰ زاینی له سلیمانی له دایک بوه و له ۹ ته موزی ۱۹۴۸ زاینی له به غا وه فاتی کردوه و له سلیمانی له گردی سه یوان نیژراوه

(ئه حمه دگورانی) له زانستی قورئان به تاییهت له تهفسیر زانین دا له پیتهختی تورکی وهسمانی دابی وینه بوهو زور بهی فقی کانی به بهرز ترین پلهی زانستی گهییون. (گورانی) له دهرسو تنهوه وفتواوخواناسی وبرواو ئیمان دادهس نیشان بوهو لفی کهم بوه، ئه لاین: هه موشه ویک تا قورئانی خه تم نه کردبایی نه خه وتوه حه کیم گورانی به ژنو بالایه کی به سام و نورانی بوه، شاو وه زیره کانی به ناو، بی ناو نیشان بانگ ئه کرد و قسه ی له گه لیان دا ئه کردو دهر بهستی داب و ده ستوری دهر باری نه بوهو ئه گه ر ئه چوه دیداری شاسه لاوی ئه کردو ده سی ئه گوشی وده سی ئه کرد به پهنه دادانی و ئه وی له مونکه ر نه هی ئه کردو فه رمانی به چاکه و به مه عروف پی ئه دا.

زور جار به شای و توه خوراک و پوشاک له تو حه رامه له خوا بترسه. ئه لاین: کاتی گورانی له گه ل شاله سه فه رابوه. شاپی و توه: ماموستا تو بوله خوراکي حه رامی منت خوارد، ئه ویش فه رمویه تی: خوراکي، که له بهر تو بو، حه رامه به لام هی من حه لال بو، شاده وری به خوراکه که، ئه سورینی، ماموستا دهس له خواردنی هه ل ناگری و شائلی: ئه مجاره له وهی و افه رموت حه رامه خواردت، گورانی فه رمویه تی: تو حه رامه که ییت خواردو منیش به حه لالی خوم گه یم. (گورانی) که ساله ها له دیاری ئیسلام دا نوری زانستی بلاو ئه کردوه وه، زور به ریزو شکووه ژیاوه و ئیستاش ناوی زیندوی هه ر ماوه ویه کییک له گه ره که کانی (ئاستان) ناوی ئه وی له سه ر ماوه و ئه لاین: (سولتان بایه زید) نو یژی له سه ر له شی مردوی کردوه و یه ک سه ت و هه شتاهه زاردرم قه رزیشی بو داوه ته وه. دوای ئه م زانایه زوری له زانایان ناوی خو یان به گورانی داناوه و میژو نوسان هه مو گورانیان به کورد زانیوه، وه ک (شیخ محه مه د، قازی شیخ محه مه د، شیخ سه عده دین، شیخ محه مه د شه ریف) هه مویان به گورانی ناویان ده رکردوه، به لام ئایا ئه مانه خه

لکی سلیمانی و شاره زورن و ثایا له گهل مه لاشه مسه دین: ته حمه د گورانی خزمن؟ ده راو زورروناک نییه.

زانای ناودار (گورانی) زوری کو به و کتیب داناوه، کو به له سه ر نوسراوه کانی کوری حه جهری عه سقه لانی وله سه ر (کرمانی) و شهر له جه عبهری) و زوری تر، نوسیوه و ته م په راوانه شی داناوه:

۱- غایة الامانی له ته فسیری که لانی ره بانی له ته فسیری سیح المثنانی، که ته فسیری کی بی وینه یه. خه تی یه.

۲- دورهری له وامیع له شهر حی جه معول جه وامعی سو بکی داله زانستی ئوصولی فیه دا.

۳- که و ته ری جاری له ریاضی بو خاریدا، شهر حی که له (فه رموده ی) پیغه مبه ردا له سه ر کتیبی (بوخاری) و خه تیشه.

۴- قه تعه و قه صیده یه که له زانستی عه روض دا له ۱۵۱ په ره دایه.

۵- الثالث منه، له چهن جه لد دایه و شهر حی بوخاری یه.

۶- فه رائد دورهر له شهر حی له وامیع غوره ردا له زانستی ته جوید دایه.

۷- شافیه، مه نظومه یه که (۶۰۰) شیعره و به سولتان پیشکه ش کراوه.

۸- شهر حی له سه ر کافیه له نه حودا (کافیه) نوسراوی شاره زوری کوری

حاجیه.

۹- کشف الاسرار عن قرائة الائمة الاخيار.

سه رچاوه: تاریخی سلیمانیه نوسراوی ته مین زه کی په ره ی ۲۳۳ و ته علامی زه ره کلی چاپی (۶) به رگی ۱ په ره ی ۹۷ و ۹۸ و معجم المؤلفین نوسراوی عومه ر ره زا که حاله به رگی ۱ په ره ی ۱۶۶ چاپی بیروت سالی ۱۹۵۷ زاینی و تاش کوبرا: شه قایق نه عمانیه ۸۸:۱ و سحاوی ضوء لامیع ۲۴۱:۱ و ۲۲۴:۱

سیوتی: نهزم عه قیان ۳۸ و هدیة العارفين ۱۳۵:۱ و دارالکتب ۱۴۱:۱ و
دارالکتب الشعبيه ۹۸:۱.
حاجی خه لیفه: که شف ظنون ۵۵۳:۱ و ۵۹۶، ۳۴۶، ۶۴۷، ۸۹۹، ۱۰۲۲،
۱۱۹۰، ۱۳۷۱، ۱۴۸۶، به غدادی: ایضاح مه کنون ۹۲:۲، کیتابخانه نور عثمانیه
۲.۲۶ شه پوئل

شه‌مسی مه‌غریبی

یه کیکی دیکه له خوانا سه زاناکان که بولوه‌فای کورد شوینی له سه‌ردا ناوه‌ثم

شه‌مسی مه‌غریبی یه.

ئه‌بوعه بدوللا شه‌مسه‌دین محمه‌د کوری عیزه‌دین عادل یوسف به‌زازی
ته‌وریزی ناودار به‌شه‌مسی مه‌غریبی و ناسراو به‌مه‌لا محمه‌د شیرین که یه کیکی
له‌زانایان و خواناسانی کوردی سه‌ته‌ی هه‌شته‌می کوچی مانگی یه و به‌زاراوه‌ی
کوردی: (په‌هله‌وی) شیعی زوره و هندی له‌وانه له‌ئاخری دیوانه که ییدا له‌سالی
۱۳۵۸ی کوچی هه‌تاوی دا له‌چاپ دراوه.

مه‌لامحه‌مه‌د شیرین، ناودار به‌شه‌مسی مه‌غریبی له ۸۰۹ی کوچی مانگی له
(ئه‌ممه‌ند) لای ته‌وریز له‌دایک بوه و له ۷۴۹ی مانگیدا له ۶۰ سالی‌دا بارگه‌ی
به‌ره‌ولای خواتیکناوه و له‌بابامه‌زید سورخاب ته‌وریز به‌پی وه‌صیه‌تی خوی
نیژراوه.

شه‌مسی مه‌غریبی له‌بابه‌ت بولوه‌فای کورد تاجول عارفین هوه به‌شیعر

فه‌رمویه‌تی:

این کرد پریچهره ندانم که چه کرده است

کز جمله خوبان جهان گوی ببردست

موسی کلیم است که دارد ید بیضا
عیسی است کز و زنده شود هر که بمردست
چون چرخ برقص است و چو خورشید فروزان
از پرتو رویش شود آنکس که فسرداست
او را نتوان گفت که از آدم و حواست
کس شکل چنین ز آدم و حوا نشمرد است
یغمای دل خلق جهان می کند این گُرد
مانندۀ ترکان همگی تازد و بردست
با حسن رخس حسن خلاق همه فتح است
با لعل لبش جام مصفا همه در دست
هر دل که برود نقش جهان بود منقش
نقش رخ او آمده آنرا بستر دست
کس نیست که رخت دل خود را به چنین گُرد
در راه هوا جمله بکلی نسپردست
ای مغربی از دلبر خود گوی سخن را
کو نه عرب و نه عجم و رومی و گُردست
دیوانی شه‌مسی مه‌غریبی پهره‌ی ۳ و ۱۰۷ و ۱۰۸ چاپی سالی ۱۳۵۸
کوچی هه‌تاوی. دوکتور عبیدالله نه‌یویان مهرکه‌زی بره‌ک له‌سالی ۱۳۵۲ که‌له
تاران میوانی من‌بو‌وتی: خوم‌نم شیعره‌م له‌بان کیلیکه‌وه له‌نیزیکی ئارامگای بابا
تاهیرعوریان له‌هه مه‌دان دیوه:
این کرد پریچهره ندام که چه کرده است
کز جمله خوبان جهان گوی ببرده است

که به داخهوه، دواى ته عميرى نارامگای بابا تاهير ته وکيله يان لابر دوه وله و ناوه نه
ماوه ته گه روابى، ده بى يا ته بولوه فايى دیکه شرهه بى يا تاج العارفين ته بولوه فاي
کورد له وى نيژراوه (شه پۆل)

حاجی مه لاسه ید عهلی خالیدی

۱۹۸۴-۱۹۱۰

ئەم زانا بەرێزە خووبە کەم زانە کوردە، لە گوندی (ئەلمانە) لە ناوچەی شاری بەرزە دەماخی پڕ لە گۆل و نەسرینی: (مەریوان) لە ناویەک بێ مالهێ زانا و دینداری بەرزو بەرێز لە دایک بوە. ئەم مه لاسه ید عهلی خالیدی یه، هەر لە منالیه وه زه کاوه ت و شیاوی ولیهاتوی لە ناو چاوانیدا باریوه و دیار بوە. که وریاو زیت و به هوش و گوشه

ئەلین: خالیدی لە ۱۵ سالییدا لای حاجی سەید بابا شیخی باوکی ئیجازە ی ئیفتا و دەرس و تەنەوی وەرگرتووە دەسی کردووە بە تەدریسی زانست و مەعارفی ئیسلامی باوی دەم و رزگاری خوی و زورفە قیی باش و مەلای پیگە یاند وە و ئیجازە ی زور مەلایانی داوہ. چ لە کوردستانی ئەم دیو، چ لە کوردستانی گەرمیانی. حاجی مه لاسه ید عهلی خالیدی له سالی ۱۹۵۴ زاینیدا تا ۱۹۵۷ زاینی بە ماله وه لە شاری پینجۆین نیشتە جی بوە و لە ریگای پەند دادان و دەرس و تەنەوی فەرھەنگ و زانست ئەرک و ئەسپاردە ی ئاینی و کۆمەلایە تی و زانستی خوی ئەنجام داوہ.

له پاشان له بهر ئالوزی و شپرزهی بارو دوخی ناوچه که نه گهریته وه، بولای
شاره جوانه که ی زریواروله گوندی (نی) نیزیکی شاری مهربوان خه ریکی دهرس و
تنه وه و پهنه دادان نه بی و له سالی ۱۳۵۸ هه تاوی به ماله وه دپته شاری مهربوان و
له مزگه وتی (چوارباخ) نه بیته موده ریس و خوتبه خوین و پیشنویش.
حاجی مهلا سهد علی خالیدی بهش به حالی خوی له خوینده وارکردنی
خه لک و برده نه سهره وهی فهره نگو زانستی خه لک و رون کردونه وه و بیدار
کردنه وهی مسولمانان به تایهت خه لکی مهربوان و پینجوین نه خشیکی گرینگی
بو.

حاجی مهلا سهد علی خالیدی له دیی (نی) به کاری کشت و کال ژیانی
خوی و خاوخیزانی دابین کردوه و ژیا نیکی ساده و ساکاری هه بو.
حاجی مهلا سهد علی خالیدی قاره مانانه خه لکی نه و ناوهی به دژی
ریژی می شای دهرکراوی په هله وی دنه داوه و نه مهش بو مسولمانانی ناوچه که رون
و ئاشکرایه.

نه م زانایه له ۱۳۶۳/۶/۶ هه تاوی وریکه وتی ۱۹۸۴/۸/۲۸ زاینی له ۷۴
سالیدا به ره ولای خودا بارگهی تیکناره.

سه رچاوه: روزنامهی شه هادهی کوردی ۵ نوامبری ۱۹۸۵ زاینی سالی ۳
شاره ی ۹۶ به قه له می (شه پول) و له پاشان له کتیبی دانشمندان کورد در خدمت
علم و دین به فارسی بلا و کراوه ته وه.

عارفی ره‌بانی و زنانای هه‌ره‌گه‌وره و خواناس:

غولام ره‌زا ئه‌رکه‌ وازی و ژیان و خزمه‌تی فه‌ره‌نگی ئه‌و: (قدس‌سره)

ئه‌رکه‌ وازی ئاوا له‌ خوا ده‌ پارێته‌ وه‌ و خو‌ی ده‌ ناسینی:

یا غه‌وسه‌ لغالیب، یه‌ ئیقتیزا مه‌ن یه‌ شهرت ته‌ریق خواجه‌ و غولامه‌ن
من غولام ره‌ زامی، نامه‌ن غولامیم ده‌ شه‌وق (حب‌ الرضا) مه‌ن^۱
غولام ره‌زا، ئه‌رکه‌ وازی موشاویره‌ و ته‌ گبیره‌ کاری هه‌سه‌ن خان والی پشتکو،
بووه‌، له‌ مونا‌جات نامه‌ و مه‌نزومه‌ که‌ی خو‌یدا که‌ به‌ حه‌وت به‌ ندناوداره‌ و
۶۶۶هونه‌یه‌، به‌ مجوره‌ روده‌ کاته‌ خواوده‌ پارێته‌ وه‌:

هونه‌:

لوتفی وه‌ جه‌سته‌ی به‌سته‌م که‌ر ژگیجاو هون عه‌بدت ده‌ر ئاوه‌ر
نیمی ژه‌ زولمه‌ت مه‌سا وییه‌رده‌ن هاوار یا عه‌لی (ع) واده‌ی نه‌به‌رده‌ن
ئه‌ر نه‌جات مه‌ده‌ی واده‌ی وه‌قتشه‌ن زالم نه‌ بستره‌ خاب سه‌خت شه‌ن
ئه‌ریبدار بو، حه‌یاتم بریاس زه‌نگ به‌د نامی غولامه‌ت زیریاس^۲

۱- مونا‌جات نامه‌ی ئه‌رکه‌ وازی ئیلامی، له‌ نه‌عنی هه‌زه‌تی عه‌لی (ع) به‌ زمانی: له‌ کی و لوری په‌ره‌ی ۷۷ به‌ کوششی جه‌نابی کاک ئیسماعیل ته‌ته‌ری مله‌ سوری نوینه‌ری خه‌لکی کرماشان له‌ شو‌رای ئیسلامی له‌ تاران چاپی به‌ که‌م سالی ۱۳۶۲ی هه‌تاوی چاپی موئه‌سه‌سه‌ی ئه‌میرکه‌بیر تاران.

۲- منا‌جته‌ی جاویدانی ئه‌ده‌ بی‌ کوردی: غولام ره‌زا ئه‌رکه‌ وازی، مه‌ولانا خالید شاره‌زوری، خانای قوبادی، میرزا شه‌فیج کولیایی و مه‌نوحیهر خان کولیوه‌ند به‌ خو‌ش کردن و راست کردنه‌ وه‌ و شه‌رح، ئه‌حوال و کوپه‌ بو‌ نوسین به‌ ئیه‌تیمامی زانای ئه‌مین و ده‌س و قه‌لم جوان جه‌نابی کاک محمه‌د عه‌لی سولتانی، خوایی پارێزی، چاپی سالی ۱۳۶۲ی هه‌تاوی.

به راستی غولام رهزا ئه رکه وازی له و مونا جات نامه دا ئه و خواناسه گه و ره بهرز بونه وه و غیرفان و وه حده تی وجود به خه لک نیشان ئه دا و ده ی سه لمینی، که دارای پایه و پله یی بهرزو ته رزه، که گویا ئه رکه وازی له لایه ن حه سه ن خان والی پشتکۆوه ده خریته زیندان، جاهه روه ک له نیو هوژی له کدا قسه ی لی ده کری له و ماوه ی که غولام رهزا ئه رکه وازی له به ندو زیندان دابووه مونا جات نامه (گازه) یه کی له حه وت به نددا، داناوه جاله و مونا جات نامه دا پیشه وایانی دینی و پیغه مبه ر و حه زه ره تی عه لی کردۆته تکا کار و گازنده و گازه ی له خوا کردوه تا به لکو له زیندان به ربی و گویا له دوای هوئینه وه ی حه وت به نده که، له به ندو زیندان نازاد ئه بی، ئه و حه وت به نده ئه وه نده به سوژی دل هوئراوه ته وه، که شاعیر گه یشتۆته (سدره المنتهی) ی وه حده تی وجود له غیرفان و خوانا سیدا و له یه ک ته به لوری عه نیدا ئه و بۆلای نیهایه تی بی نیهایه ت راده کیشی و مه سته ی باده ی عیشق و ئه وینی زاتی پاکی خوا ئه بی و ئه و حه وت به نده به (موشکیل گوشایی، موشکیل گوشایی) ده س پی ده کا له شانوو واژه جوانه کانی ئه م هوئه ره نگینه سه رده می شکایه تی مه سعود - ی سه عد - ی سه لمان له زیندانی (نای) و (مه ره نج) یا زیندانی بونی خواناسی ناودار عه للامه، سه عید نوری کورد له زیندانی (ئافیون) و زیندانی (شه فیون) به ده سی تورکی لائیک له تورکیا، دینیته وه بیر بو وینه که ده لی:

هونه

بینای لامه کان	بینای لامه کان
ئیلتیجام، وه توون یا سیر - ی سوبحان	ئیلتیجام، وه توون یا سیر - ی سوبحان
یاره ب زولم، ژه عه دل توقه باحه تن	یاره ب زولم، ژه عه دل توقه باحه تن
په نام هه رتوئی یه کتای، بی هه متا	په نام هه رتوئی یه کتای، بی هه متا

۱ - جوغرافیای تاریخی و میزوی لورستان زانای بهریز کاک عه لی ساکی په ره ی ۶۷ چاپی ۱۳۴۳، نه قل له (مجمع الفصحای هدايت) و روژنامه ی که بهان روژی ۵ شه مه ۱۳۷۲/۶/۲۵ ی هه تاوی و ۲۸ ربیع ی ۱ سالی ۱۴۱۴ ی مانگی ژماره ی ۱۴۸۶۶ به قه له می زانای به ریز کاک ئیره ج کازیمی کوری عه لی ئه سفه ر کازیمی موموه ندو گو لزاری ئه ده بی لورستان نوسراوی زانای به ریز کاک ئیسفه ندیار - ی غه زه نفه ری ئومه رای ی چاپی ۱۳۶۴ ی هه تاوی (شه پۆل)

وتمان و زاینمان که له و هونه و موناچات نامه عاریفانه‌ی پرو ته ژی‌یه، له گازنده، به ههستی پاک و بیخه‌وشی به‌نده‌گی تانیو سنورو که وشه نی فه‌نا له‌حه‌قدا ده‌تاوئته‌وه، ئه‌وه‌یه، خوا به‌هاواری یه‌وه‌ده‌چی و حه‌سه‌ن خان والی خوئی له‌به‌ند رزگاری ده‌کا و ئه‌ی نی‌رئته‌وه سه‌ر کاره‌که‌ی جارن و کاری وایش ده‌کا، که ئه‌ر که‌وازی به‌کیژه شوخه‌دل لاوئنه، ئه‌وینداره، دل براوه‌که‌ی بگا و بینه‌ه‌لال و شه‌ریکی ژیانی یه‌کتر!

ژیان و به‌سه‌رهاتی غولام ره‌زا ئه‌رکه‌وازی ئیلامی:

ئه‌رکه‌وازی خه‌لکی گوندی ئه‌ر که‌وازه، که سه‌ر به‌ئیلامی پشتکویه غولام ره‌زا کوری (محه‌سه‌ن): محه‌مه‌د حه‌سه‌ن - ی پشتکویی یه‌وله ئاخرو ئوخری سه‌ته‌ی دوانزه هه‌می کوچی مانگیدا له‌ئاوایی سه‌ر جفته‌ی نیزیک پشتکوی لورستان له‌دایک بووه.

ئه‌رکه‌وازی له‌حه‌وت سالییدا هه‌ر له‌و ئاوایی یه، ده‌س ده‌کا به‌خوئیندی قورئانی پیروز و کتیبه و ردیله و سه‌ره‌تایه‌کانیش ده‌خوئینی وله‌پاشان له‌حوجره‌ی فه‌قی‌یان، زانیی نه‌حو، سه‌رف، به‌یان به‌دیع و مه‌عان، مه‌نتیق، هه‌یه‌ت، حه‌دیس و فه‌رموده، ئوصولی فیه‌قه، حیکه‌مه‌ت و که‌لام و ئه‌ده‌ب و وئژاوه‌ری کوردی و فارسی و عه‌ره‌بی باوی سه‌ر ده‌می خوئی ده‌خوئینی و بو فی‌ربونی ته‌جویدی قورئان، ته‌فسیر، ریاضی و عیلمی میرات و ده‌قی کتیبی فارسی و عه‌ره‌بی و هونه‌ی کوردی لای زانا‌کانی ئیسلام و پشتکوی لورستان و دینه‌وه‌ر گوی راده‌گری.

غولام ره‌زا ئه‌رکه‌وازی مروئیکی وردو ئه‌هلی موتالا و له‌خوئنده‌وه‌ی په‌راوه‌ی ئه‌ده‌بی دا زور شاره‌زابووه‌و هاو ژیانی حوکومه‌تی فه‌تحه‌لی شای

۱- زانایانی کورد ج ۲ نوسراوی (شه‌پول) په‌ره‌ی ۱۵۶ تا ۱۵۵ هه‌روا بروانه و تاریک، که سه‌ره‌به‌یانی له‌روژی ۱۳۷۲/۱۰/۵ هه‌تاوی له‌تاران له‌تالاری فه‌ره‌نگ سه‌رای به‌همه‌ن له‌سیمناری کوردناسی له‌بابه‌ت زانایانی کرماشان و دینه‌وه‌ر دا خوئیند مه‌وه‌و هه‌روا له‌کوواری ئاوئنه‌ژماره‌ی ۱۴ و ۱۵ تایبته‌له‌تاران له‌سالی ۱۳۷۳ له‌چاپ دراوه (شه‌پول).

قاجار بوگه، له کاتی خویدا موشاویر و ته گیر کاری حه سه نخان والی پشتکو بووه که حه سه نخان له سالی ۱۲۱۶ی مانگی ناوه ند (مه رکه زی) حوکومه تی خوی له خورهم ئاواوه، ده باته ئیلام، بو ئه وهی باشتر بتوانی له سنوری ئیران و عیراقی نه ودهم دیفاع بکا (که له بن ده سه لاتی تورکی عوسمانی) دا بووه.

ده گیر نه وه له و سه رده مه ی که ئه ر که وازی له زیندان دا بووه، ژماره یه ک له تورکانیش له ته ک ئه ودا له و به نده دابون، ئه وه یه که به شیعر فەر مو یه تی:

هه مرازی تورکان - ی نه زان زوانم دیری ژیاران هه م که لامانم
ئه که وازی به قسه ی هه ندی شه یتان و شو فار له مانگی ره مه زان به فرمانی
حه سه نخان ئه خریده زیندان، ئه رکه وازی له به ختی خوی گازنده ده کاو ده لی:
مانگی ره مه زان که مانگی تایه تی خواجه و مانگی خیر و به ره که ته بو من بو ته
روژی مه حشه ر، به ربانگم باری لیوه و له باتی پارشیو کردن ئاخ و داخمه و لیفه و
پیخه فیشم گیانمه و سه ری نیشم له به رده.

مانگ موباره ک مه خسوس داوهر پهری من بیهن، وه (یوم المحشر)
به ده ستوری والی له زیندان دا ئه رکه وازی زور ئازا ئه دهن و ده س و پای
زنجیر ئه کهن، و اتا: کوت و به ندی ئه کهن و پی به زنجیره وه ئه خه نه نیو سه هولاًو،
هه روه ک خوی به شیعر ده لی:

ته وق که ردن گیر، قهره به قه رای ته نگ زوان له عوسره ت لاحه ول وانان له نگ
بوم و باوه قوش ژ ناله م عاسین باوه قوش مه دهوش، بوم هه م هه راسان
گه ردن گیر ته وق زه خم قولاهون دیده شه و، جه ئیش یه خاو، بی خاوه ن
مه خلوقات عاجز شه و بیداری مه ن بیداری ژ جه ور عوسره ت باری مه ن.
ئه رکه وازی له و حاله دا حال ئه ی گری و به دل پری یه وه، که ته زی له
خواناسی و عیرفان بووه، روده کاته قاپی خواو حه زره تی عه لی (ع) ده کاته،
وه سیله و تکا کارو ده س ده کا به هوئینه وه ی ئه و مونا جات و گازه که ۶۶۶ هونه یه و
ده لی:

هاوارم وه درگاش وه چهندين شيوه ته كرار ئه بيات چون بهيت ليوه
كه ردهم وه ته عداد ئاياتي بي غهش

يه عني شه شسه ت بهيت چه ني شه ست وشه ش

شه ش هه زار، ئاهيش، نه دهرون كي شام شا يه د، ره حمه ت باي وه به خت سيام
نيمه حهلقه ي دام زنجيري ده ستم بيست و سي به ند عه جز وه ده رگاش به ستم

ده بي بليين: هه لوي به رزه فری كورد: غولام رها ئه ركه وازي

دلي پر بو له په ژاره وه له دلو ژيني خوي هاته وه بير پيره هه لو
به قسه خوشه مه ترسي مردن تاله ئه وه هستي به مردن كردن
هه رگه لايي كه له داري ده ويري نوسراويكه، به ناخوش خه ويري
ژيني كورت و به هه لوي مردن نهك په نا به قه لي رو ره ش بردن
لاي هه لوي به رزه فری به رزه مزي چون بزي خوشه نه وه ك چه نده بزي

جا ئه وه بو له بهر خوا پاراوه، ئيتر ده سي بو لاي حاكمي زه مان و ئه م و ئه و
دريژ نه كرد و چووه ئيو ده رباي خواناسي و عيرفان، ئه گه ر جوان به و ردي له و
مونا جاته ورد بينه وه، جوان تي ده گه ين كه چلون شاكار يكي ئه ده بي به رزو ته رزي
كوردی خولقاندوه و چلون باري له باري زانين و زانست و ويژاوه ري به و
مونا جاته ي خوي داوه و به واتاي ته ژي له عيلم و عيرفان ئه و هونه ي را زان دو ته وه،
به واتاي پرواتا له مه عنا و مه عنه وي ئه وه ي خه ملاندوه، ئه وه يه سه رنجي دل
بيداران و عاريفان و عالمان و دلي صوفي و ده رويش و دل ري شاني كوردي
له ك ولوري بو لاي خوي را كيشاوه و هه مو به چاوي ريزه وه بو ي ده روانن و ئه و
گازه پر له گازنده به گيان و دل ده خو يننه وه و گو ي بو خو يننده وه ي ئه و مونا جاته
را ده گرن، چونكا به رز بونه وه و نزولي به ره كه تي عيرفاني و زه نا زه ناي له خوا
ني زي ك بونه وه و دل ني ايي و پشت به خوا به ستن و برواي پر به دل و ده رون به خوا

۱- ديواني شاعيري دلسوز و جوانه مهرگ و بير تيژو نه ته وه خوشه ويستي كورد كاك سواره ي ئيلخاني زاده
په ري ۴۹ تا ۴۷ چاپي ۱۳۷۲ ئينتشاراتي سه لاهه دين ئه بيوي له شاري ورمي، كه به ريز جه نابي عومه راغاي
ئيلخاني برا گه وري كاك سواره سه ره تاو به ركويكي جوان و پرناوه رو كي بو نوسيوه.

له و گازه دا خوډه نوینی و تیریزو تیشکی نوری ئیمان به سهر خوینه ران دا ئه پږینی و خهم و خهفته تی دل و دهرن له دلی خوانا ساندا ده تارینی و نور بارانیان ده کا، ئه و مونا جات و گازه له راستی دا ناله و زاله ی دهر دیکه به یه ک ناوه روکه وه، که به بیان و هاواری داد خوازی ته وه به وینه ی جور به جور له گه روی پرله دهر د و رهنج ی ته و دهرن سوتا وه، سهر ریژ و که له وای کردوه و سهختی و دهر د و رهنج و ئیش و ئاخ و ئوف لاریژ ته کاو شه پول و پیل ته دا ههر ته م گازه بهر پرسبونی ته و شاعیره نیشان ته دا.

ههرچهنده له لابه لای شاعره کانی ئه ر که وازیدا عه له وی بون دهرده که وی، که ده لی:

ئاگای سیر-ی غه یب ئاگای سیر-ی غه یب یاعه لی عالی ئاگای سیر-ی غه یب
گوستاخ خه لوه ت بی هه متای لاریب پاک مونه ززه موبه را ژ غه یب
جاری وایش هه یه وا خو ده نوینی که له شیعیه ی غولات بی، به لام له به ندی
۲۳ و خاتیمه که ی ته و مونا جاته خو و نیشان ته دا که له شاعیرانی (اثنی عشری یه).
به پی لیکدانه وه، ته م مونا جات و گازه ی جاویدانه، شاکاریکی جاویده و
قسه یه کی شیاوه، بو مانه وه، شیاوه، بویی توانیویه تی به دریزیی دوسه ته له نیو
سینگ و دل و دهرونی هوزیک دابمینیته وه که له باری خوینده واری یه وه له پله بی
نزم دابون، به لام له باری زانست و هونه ر په روه ری و فهره نگه وه، له سهر دوندی
سهر سه ری بون، ته و گازه به هو ی پاریزه رانی هونه و هونه ر دوستان و ئینسانی به
شه وق و زه وق پشت به پشت پاریز راوه، تاده ستخته تی له بهر هه لگیر دراوه و
رونوس کراوه و تو زو خاک و خو لی له سهر لابه راوه و به جوانی ته کیندراوه و به زانا
و شاعر ناس و هونه په روه ر دراوه و خراوه ته، نیو کو ری شاعیران و ئه دیبان و
هه ستیاران و یارانی شاعر و هونه، ههرچهن له ده س تیوه ر دانی مه رد و نامه رد
نه پاریز راوه و له لای ته م و ته و خو ش و ناخو ش کراوه و پاش گو ی خریاوه و ئال و
گور کراوه. کو نه ترین نوسخه یه ک له که سالی ۱۲۵۰ ی مانگی نوسراوه ته وه و یه کی
له کتیه کانی کتیبخانه ی (ئه بوقه داره) له نه واده ی حه سه نخانی والی بووه، خو ش

به ختانه به دس زانای لیکۆله رکاک محمه د علی سولتانی که و تووه و له گه ل چه ن
نوسخه ی دیکه به راوردی کردوه و جوان له چاپی داوه^۱.

خزمه تی فهره نگی غولام ره زائه رکه وازی (قدس سره)

ئه گهره ندیگ به وردی بروانینه روژگاری پیشو و جوان بکوئینه وه و به رله
داهاتن و دانانی (دارالفنون) له ئیران وله ولاته سولمان نیشنه کان سه رنجیک به
بار و دوخی خویندنی مه لا و فه قی یاندا بده یین زور به رونی بو مان ده رده که وی، که
دوای فه جری ئیسلام خوینده وارانێ کوردو زانایانی وه ک: غولام ره زاخانی
ئه رکه وازی، عه للامه؛ مه لا په ریشان، حه کیم مه وله وی کورد، عارف و خواناسی
گه و ره مه لائه حمه دجزیری، حه کیم ئه حمه دی خانی، نالی، عه للامه
(عبدالرحیم) وه فایی، میرنه و روز، فه هیم سه نجابی، مه لا مه نو چیه ری کولیوه ند،
تورکه میر، ئه لماس خانی که ندو له یی، ئه لماس خانی کوردستانی، میرزا شه فیع
کولیایی، عارف و خواناس ئه حمه د- ی کور، میرزا (عبدالقادر) پاوه یی،
بیسارانی، مه لامارفی کوکه یی، میرسه ید محمه د حوسینی نیعمه (اللهی) ماهی
ده شتی، مه ستوره خانم کوردستانی، ولی دیوانه و خانای قوبادی له نیو، فه قی و
مه لا و میرزا و خوینده وار له حوجره و خویند نگیه کانی ئه وسه ر ده مه ی کورده
واری له پال خویندنی مه عارفی ئیسلامیدا ئه دهب و فهره نگی و زمانی کوردی به
ده رس ده خویندرا و زمان وزاراوه ی گورانی که خانا و ئه وجوره شاعیرانه
شیعری یان پی و تووه، زمانی خویندن و نوسین و زمانی ره سمی و باوی
ئه وسه رده مه ی کورده واری بووه، جابوئی خاناوا به راشکاوی فهرمویه تی:
به (له فظ) کوردی، کوردستان ته مام- پیش بوان (مه حظوظ) باقی (والسلام)
خانا نوسین و دانانی شیعر به زمانی کوردی به شانازی و به ئه رکی
سه رشانی ئه زانی و ده لی: وتویانه زمانی فارسی وه ک شه کر شیرینه: [هه رچه ن

۱- مناجاتهای جاویدان، ادب کردی - غلامرضا ارکوازی، مولانا خالد شهرروزی، خانای قوبادی، میرزا
شفیع کلیائی، منوچهرخان کولیوند - به رکول به فارسی، چاپی ۱۳۶۲ به اهتمام جهنابی (محمد علی سلطانی) خوابی
پاریزی.

مه‌واچان فارسی شه‌ککه‌ره‌ن - کوردی جه‌فارسی به‌ل شیرین تهره‌ن ۱ [ئه‌بی له‌م دنیا به‌د، ره‌فتاره‌دا هه‌رکه‌س به‌و زمانه‌ی وا خواپیی داوه‌ بنوسی و شیعر و هونه‌ی پی‌ بلی، چونکا خودایش له‌ قورئاندا فه‌رمویه‌تی (وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ وَاللُّوَا نِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ ۲ جاله‌هل و مه‌رجیکی ئاوادا غولام ره‌زاخانی ئه‌رکه‌وازی، که‌ پی‌ ناوه‌ته‌ نیوزه‌ریای فه‌ره‌نگ و زانین به‌ پی‌ باوی سه‌ر ده‌می خو‌ی ئه‌ویش ده‌ستی داوه‌ته‌ قه‌له‌م و به‌ پی‌ زانایی و شاره‌زایی خو‌ی خزمه‌تی به‌ فه‌ره‌نگ و زانست و زانیاری ئیسلامی و قورئانی کرده‌ و شانی داوه‌ته‌ به‌ روبه‌ به‌ر پرسیاری خو‌ی به‌ تایه‌ت خزمه‌تی زوری به‌ زمان و فه‌ره‌نگ و ئه‌ده‌بی کوردی کرده‌ و هه‌روه‌ک هه‌رستیاری کورد وله‌ک ولوری به‌رله‌ خو‌ی ده‌ستی کرده‌ به‌ هونینه‌ وه‌ی شیعر و هونه‌، به‌زاراوه‌ی له‌ کی و لوری. بو‌خزمه‌ت کردن به‌ زاراوه‌ی کوردی به‌لام به‌ داخه‌وه‌، ئه‌رکه‌وازی هه‌روه‌ک زوربه‌ی شاعیران و زانایانی کورد له‌ به‌ر خو‌ به‌ که‌م زانین و خاکینه‌ و خولینه‌ بون، به‌ گوم نیوی ژیاوه‌ و خو‌ی نیشان نه‌داوه‌، جاهه‌رله‌ به‌ رئه‌مه‌ش زوربه‌ی شیعر و نوسراوه‌کانی ئه‌رکه‌وازی تیاچون و گل و موریانه‌ خواردونی، هه‌ندی له‌ شیعره‌کانی ئه‌رکه‌وازی به‌ هو‌ی هه‌ندی که‌سی دلسوز و زانا، له‌ فه‌وتان و نه‌مان پاریز راون و پشت به‌ پشت و ده‌م به‌ ده‌م ماون تاگه‌ یشتونه‌ ته‌ ده‌س ئیمه‌مان که‌ ئیستا شانازی پیوه‌ ده‌ که‌ین، به‌ تایه‌ت موناچات‌نامه‌ ۳ عیرفانی یه‌که‌ی.

ئیستا ئه‌مانه‌وه‌ی هه‌ندی له‌ بابته‌ شین‌گیرانی غولام ره‌زائه‌رکه‌وازی بو‌ ئه‌حمه‌د - ی کوری به‌ ئاخوین و بدوین و ئه‌وشیعرانه‌تان به‌ گو‌ی بگه‌ بیین، تا

۱- دیوانی‌خانا په‌ره‌ی ۲۱، م. ئه‌وره‌نگ، چاپی ئیران سالی ۱۳۴۸ و چاپی عیراق په‌ره‌ی ۱۴ چاپی

۱۹۷۵ز

۲- سوره‌ی روم‌نایه‌تی ۲۲ - کو‌واری ئاوینه‌ ژماره‌ی ۱۰ سالی ۱۳۷۱ ی هه‌تاوی په‌ره‌ی ۴۳ له‌باسی زانای ناودار‌خانای قوبادی به‌ قه‌له‌ می (شه‌ پۆل) - هه‌روا کتییی زانایانی کورد په‌ره‌ی ۱۶۵ چاپی ۱۳۷۳ ی هه‌تاوی به‌رگی ۲.

۳- گازه‌ جوان و عیرفانی یه‌ که‌ی یائه‌و موناچات‌نامه‌ به‌ کوششی به‌ ریز جه‌نابی کاک ئیسماعیل ته‌ته‌ری مله‌ سوری نوینه‌ری خه‌لکی کرماشان له‌ مه‌جلیسی شورای ئیسلامی ئیران له‌ سالی ۱۳۶۲ ی هه‌تاوی به‌ هو‌ی موئه‌سه‌ سه‌ی بلاوه‌ی ئه‌میر که‌ بیر له‌ تاران له‌ چاپ دراوه‌.

له زه تی لی بیهن، له تافی میړمندالیدا (ئه حمه د) ی کوری ئه رکه وازی جوانه مهرگ ده بی، شاعیر چه کامه یه ک به ناوی (وه باوه یال دیم) پر به سوژی دل ده هوئیته وه^۱ - له واتای شیعره کان، وا دهرده که وی، که باوکی دل سوتاو، زورجاران له گه ل رو له جوانه مهرگه که ی خویدا له و چیاو که ژه، خه ریکی نه چیر گرتن و راو بووه و بیر ه وهریکی شیرینی له نه چره وانی و نه چیر گرتن بووه، تا مرو ف جوان به زاراوه ی (له کی) ناسیاو نه بی نازانی و ناتوانی به زمان ته رو پاراوی و جوانی و خوشیکی و به کار بردنی ته شیبهات و ئیستیماراتی که ئه و زانایه به کاری بردون په یان پی باولیان تی بگا.

وه باوه یال دیم

وه یاله وه، یال دیم ئه و روژ وا وه یلا، وه باوه یال دیم
هاواس په ریشان حال دیم سه رتاپا به رگهش سیا ه ژخال دیم
سه رقولله ی کاوان^۲ وه سیا ه ته م دیم دره ختان ژ غه م چی چه وگان چه م دیم
داران دره ختان کلافی^۳ پوش دیم که پو^۴ که م ده ماغ - بولبول خاموش دیم
که پو واوه شیوه ن گال گه رمه وه چمان مرده ی داشت، وه روی ته رمه وه^۵
من و باوه یال عه دمان که رده ن من غه م، واوه ته م تاروژ مه رده ن^۶
رو له یه ئاسار شکار گاهیته یه جیگه ی که له رم شونی راهیته^۷
ئه رای چی جاران دیارت نین مه رکه لی کو وه بان مه زارت بین؟^۸

- ۱ - (باوه یال) ناوی کیویکه به رزو بلیندله زنجیره چیاکانی زاگروس، وابسته به (که بیره کیو) که له نزیبک ئه به دانان دایه، ئه و کیوه جیگای راو و شکارو نه چیر و نه چیره وانی و هه مو جوړه ئاژهل و حه یوانه وه حشی به کی تیدا یه
- ۲ - کاوان - شاخ - چیا، کیو
- ۳ - کلافی: رهش هه لگه راو - رهش و تیره پوش.
- ۴ - که پو، مه لیکه ده نگ خوشه و مالی نیه و له کوتره باریکه چکوله تره، لوت، دفن، قاپلیکه ی سر، چموله، بیفل، دم، قاف، دپانی پیشین، پیری بی دیان.
- ۵ - که پو ئه و مه له ده نگ خوشه، وه ها ده گریا، ده نکوت مردوی به سه رداره مهیت و تابو ته وه یه.
- ۶ - من و باوه یال بریارمان داوه تا پایانی ژیان من غه مبارو ئه ویش به گریان بی.
- ۷ - کووم رو له! ئاسه واری که رهسته ی شکار لیره ده بینم که له کاتی گه ران بدوای نه چیردا ماونه ته وه، ئیره جیگای سر راوی تو په که ریگات به ئاسکوله کان ده گرت و دت سله ماندنه وه.
- ۸ - بوچ وه ک جاران دیار نیت، مه گه ر که له کیان له سه رگورت چینه وه؟

که لئی ژه که لان مه خواست مزگانی
بیتو چی ماهی ئو فتاده ی خاکم
زوله ژ هیجرت نه فسورده گیانم
میقرز مهرگ تیژ بآلم که نه ن
شه و خاویم شهریک تافی تیژاوه
شه و تارو روژتار - هردکی تار و مه نی
چی صهید زه دهی تیر گرفتار و مه نی
کراس چاکچاکي - یه خه دریامه
فیدای گالا گال راوچیان ت بام
فیدای مه که نزی ئاته شبارت بام^۴
مه که نزی ت ساخته ی دست حه سن بی
هانای هامد لان زامم کاری یه ن
زامم کاری یه ن - کارچیه ن ژه دست
شه و وه په ژاره - ژوژ وه حولیمه
هرچهن مه ده ریم ده لاله ت ژه دل

ئه حمده خان مه رده ن وه نه وجه وانئی^۱
به رگم پلاسه ن - جامه ی چاکچاکم
جوز رو رو گوینا نیه ن زوانم
شورو شوق و زهوق زنگانیم سه نه ن
یا حوباب نه روی گئیژ گرداوه^۲
دل چی تافه ی ئاو بی قه رار و مه نی
چی وی نه روی ئاوله رزان کار و مه نی^۳
چی صهید زه خمی ژه گهل بریامه
شه له و په له ی که فته ئاهوانت بام
به زم بی هه مال روژ شکارت بام
چه خماخ نویر علی، که ریم په سن بی^۵
ئهل ئه مان ده ردم نادیار ی یه ن
مینای شکه سته م نه مه یو په یوه ست
چی سه ره ی ئاسیا و دوما دولیمه^۶
دل هاوه خه ته رچی لانه ی بولبول^۷

۱- یه کی له که له کان به ته وسه وه که له نه چیری ئیمه رزگاری بووه، سه ره خوشی جوانه مهرگ بونی
ئه حمده خانی پی راده گه باندم
۲- ناله ی شه وانم له گهل قه لبه زه ی تافگه کان شهریکه و خوم وه ک بلقی ئاوه که دی و به له ز ده رواو ده
پوچینه وه.
۳- وه ک نه چیری تیر خورده م، وه ک کومه له داره بییه کم به سه ر ئاوی ره وانوه له رزان و بی ئار او قارام.
۴- مه که نزه: تفه نگی مه که نزی ئاتشباری به زمی راو...
۵- تفه نگی مه که نزی دست کاری ئوستا حه سن و چه خماخه ش کاری نورعلی که په سه ندی
وه ستا که ریم بی
۶- یانی شه و په ژیشان و به روژ له خه فته ی مهرگبار دام وه ک ئاشی وام کارده که م و سه ره نجام له کار
ده که وم، وه ک مارگه زیده له شم ماسیوه و دلّم ژان ده کا.
۷- هه رچی دل داری خوم ئه ده مه وه بی که لکه، دلّم وه ک لانه ی بولبول به دم بای مهرگه وه هه ر
له ره ی دی.

عاجز وینهی مرخ شکسته بآلم
فه له ک وه فیکه‌ی پا پیام که ردهن
غهم خوراگمه - خهم خه لآتمه
بؤرین^۳ به گریوان وای زاریمه وه
من وینهی سه‌رسه‌وز کلاوه که نه
دویه ده‌رینم کوان ته‌م که ردهن^۴
ئالوده‌ی ده‌ردم - شکسته بآلم
شهرت بو بپوشم جامه‌ی قه‌ترانی
شهرت بو خوراگم وهله خته‌ی خون که‌م
شهرته ئه‌ندامم پلاس نیشان که‌م
تاروژ مردن سیاه به‌رگم بو
که‌ئاو روژه موران سه‌رکه‌ن وه‌گیانم
شه‌وگار تا وه‌روژ کارم زاری بو
بنورن خه لقان روخسارم زه‌ردهن
چاوم که‌فت ئه‌و زید میگه^۷ هه‌رجاران
ده‌نگ دوس نیه - مرخی دل مه‌ردهن
بیلا بمیرم هه‌روای ده‌رده وه
بیلا بمیرم - رازیم وه مه‌ردهن

مه‌لان کوان مه‌لول ژه حال^۱
شه‌وگرم شومه - نازاریم مه‌ردهن^۲
یه ئاخر سه‌لات روژ نه‌هاتمه
وای کوس که‌فته‌ی دیاریمه‌وه
په‌رپوت ئه‌ر ده‌ور کولواون مه‌نه^۴
دل^۵م خاپیره - شادیم ره‌م که ردهن
مودام په‌شیوم - دایم حال حال^۱
چی مه‌جنون بنم سه‌ر نه‌ویرانی
وه ناخون سینم چی بیستون که‌م
شه‌و تاسو قوقوی بایه قوشان که‌م
ئهی به‌رگه کفن روژ مرگم بو
نه‌میني ژه گوشت غه‌یر له‌سوخانم
شيعارم ئه‌فغان و بی‌قه‌راری بو
تا باچان^۶ غولام، ئه‌حمده‌ش مه‌ردهن
زید هه‌ر ئه‌و زیده - لیش نیه‌ن یاران
زه‌نگانیم بیه‌ن وه‌بار که‌ردهن
وای ده‌رد گران وه‌ری مه‌که‌رده وه^۸
مه‌ردهن بیه‌ته‌ره ژه زیخاو^۹ خورده‌ن

۱- بال شکاوم و مه‌ل و په‌له‌وه‌رانی تر بو حال^۱ له په‌ ژاره دان.

۲- فه له ک به فیکه له ناوی بردم، شه‌و گارم شومه، نازداره که‌م (ئه‌حمده‌د) مردوه.

۳- بؤرین: وه‌رن.

۴- وه‌ک مراوی سه‌رسه‌ ووزام که سه‌رم به دندوکی شاهین هه‌ لکه‌ندرابی و بال و په‌ره‌کانیشم به‌دهم باوه

پرش و بلا‌بو بیته‌وه.

۵- ره‌نجی ده‌رونم کیوه کانی تاریک داگرتووه.

۶- باچان: بزانی.

۷- میگه: جیگای پیغل و چادرو ده‌وارو ره‌شمال.

۸- چاک بونه‌وه‌ی بوئیه.

۹- زیخاو: زوخاو.

عيزراييل وه ياواش گيانم شيرينه وه جيگهي مه چم كهس كهس مه وينه
سه راش تاريكه - گوزه گاش تهنگه نه يار - نه يار - نه شني دهنگه^۱
ٺه مهش وينه هونه يهك به ناوي: - زليخام شوران - زليخام شوران
يهي روژحوري ديم حوريزاي حوران مه يل خاتر كهرد وه خه ملي^۲ شوران
پاي كلاف ٺه هم تورناي توران پاوه نام چاو عاشقان پوران^۳
شانه شيرماهي مو حكه م گرت نه چهنگ په ي ته عمير زولف سياه تاووس رنگ
داوا داو ماموهرد وه توغراي چين دا په خش كهرد وه سه فحه ي جام جه مين دا
سهف سهف چي سه رسان سپاي سه رداران زيوش كهرد نه بان نارنجي ناران^۴
هر ٺه حوققه ي فهم تاوه باغچه ي بهي سپاردهن وه دهست حيتاراني حه يي^۵
غم دا وه عه رهق نه عناي (ماء الورد) ته عيه ي فينجان ٺه فلا تونيش كهرد
عود عه ماري - عه بيرو عه نبر سه تل چيني عه تر جام ميشك په روه ر
شهن وه خه مه ليان ريحان نمون دا فتواي قه تل عام روبع مه سكون دا
هه ني ٺيراده ي ٺاينه و جام كهرد تارنا چل چهنگ ٺه وه ونيزام كهرد
كهرد، وه دوده سه ته سپاهي حيتاران ٺه ر بهين كه فتين له نگر و ياران
دوشه مار نه تيب سپاي حه يي ده ستور كردي وه پاساون گنج وينه ي گه نجور
دهم ٺه شه هماران شاه زوحاك مه دا ته قليد ٺه ماران مه غز خوراك مه دا
هه ي هه ي ٺه ٺيجحاف ٺه ي حيتارانه ٺاي سان سه نكين سياه مارانه
ٺاي سان سپاه ده ره هم جوشانه ٺاي سه ر ستانان شه ر فروشانه

۱ - په رهي ۲۱۲ تا ۲۰۷ گولزاري ٺه ده بي لورستان چاپي ۱۳۶۴ نوسراوي زاناي بهرير جه نابي ٺيسفه نديار
- ي غه زه نفه ري ٺومه رائی.
۲ - خه ملي: سه رو پرچ و زلف و قژ شورين.
۳ - ياني تالي زولفي كرده وه و قژي وه ك هاو ريشمي خاو بلاو كرده وه، پي به سه ر چاوي دل
براواني راهيشت.
۴ - وه ك سپاهياني كه له سه رداري خويان ده ستور وه رده گرن، زولفه كاني به سه ر ليموي نارنجي رهنكي
مه مكوله كاني دا وه ك ٺاو زيشم بلاو كرده وه.
۵ - ياني له حوققه ي ده مي په وه تاسه ر سينكي و سه ر گوي مه مكوله كاني له ٺير چاوه ډيري
په لكه و زولفه ماروينه كاني دا راي گرت.

پای رهن گرتن چی که مینگای کول په‌ی زیخاو نوشی ریشه‌ی جهرگ و دل زه‌له کەس نیه نیگه‌کەه‌ی وه‌گه‌نج ژحه‌یی سه‌د گه‌زند - ژه سه‌عبان سه‌د رهنج به‌لی من وه‌حوکم ئایه‌ی عزائم بووه (عزائمات یومیه) وه (دائم) نگین دیو به‌ن سلیمان پیمه‌ن فەم باده نوش جام به‌ی باغچه‌ی ویمه‌ن خو‌فم نین وه‌ده‌ست گیز و گازشان په‌روا، نه داره‌م ژه په‌روازشان نوکته‌ی زمانی کوردی به‌پیی لیکولینه‌وه، میژوی به‌رزوی ونزومی خو‌یی به‌مجوره‌نیشان داوه، له خودودی سه‌ته‌ی ده‌یه‌می به‌ر له زاین یه‌کیک به‌ناوی ماسی سو‌راتی چهن پیتی به‌پیی مه‌خاریجی ته‌بجهدی سازداوه و بیرو‌رای خو‌ی پی نویسه‌ی وله‌پاشان کورده کانیش مه‌به‌ستی خو‌یان به‌و پیتانه نویسه‌ی، پیتی ماسی سو‌راتی له پیت گه‌لی ده‌چی که له سه‌ته‌ی شه‌شه‌می زاینی سازداوه که به‌ پیتی ئاو‌یستایی ناوداره^۲ هه‌ روا (مجله‌ العربی) چاپی کووه‌یت له ژماره‌ی ۲۰۰ ی مانگی ته‌موزی ۱۹۷۵ ی زاینی له‌و تاریکدا که به‌قه‌می (عبدالحلیم منتصر) له ژیر ناوی (ابن وحشیة فی الفلاحة) و (هو اقدم الکتب فی العربیة) ده‌نوسی (وانه. نقل اکثر کتبه من اللغة النبطیة، ولم ینشر من تألیفه فی اللغة العربیة سوی «شوق المستهام فی معرفة رموز الاقلام» و قد ذکر فی آخر کتابه هذا انه ترجم من اللغة الكردیة کتاباً فی علل المیاه و کیفیة استخراجها و استنباطها من الارض المجهولة الاصل)^۳ به‌م قسه تا فه‌جری ئیسلام پیتی کوردی (ماسی سو‌راتی) له نیو کوردان دا باو بووه و دوا‌ی په‌ره‌سه‌ندن ئیسلام له‌نیو نه‌ته‌وه‌ی کورد، پیتی کوفی جیگای گرت‌ته‌وه.

۱- گولزاری نه‌ده‌بی کورستان په‌ره‌ی ۲۰۹ تا ۲۰۸ سه‌رچاوه به‌رو (شه‌پول).

۲- تاریخی مه‌ردوخ: ئایه توللا شیخ محمه‌ده، مه‌ردوخ (قدس سره) - کوردستانی ج ۱ په‌ره‌ی ۴۰ تا ۳۰ چاپی نه‌رته‌ش و به‌رکولی کتیبی نه‌زانی مزگانی کوردی نوسراوی دوکتور سه‌عید خانی کوردستانی (قدس سره) چاپی ۱۳۰۹ ی هه‌ تاوی تاران.

۳- روژنامه‌ی که‌یهانی هه‌وایی لاپه‌ره‌ی (ویژه هنر و ادب) چاپی ۲۸/۱۲/۱۳۷۰ و ۱۸ مارس ۱۹۹۲ ی زاینی (مقدمه‌ی بر زمان و ادب کردی) نوسراوی (محمد صالح ابراهیمی «شه‌پول» و سه‌ره‌ تایی قاموسی کوردی به‌ لیکولینه‌ی ونوسینی نه‌وره‌حمان زه‌بیجی «بیژن (قدس سره) چاپی کۆری زانیاری کوردی به‌ غدا سالی ۱۹۷۷ ی زو په‌ره‌ی ۳۸.

به سه‌رنج دان به چامه‌ی (هورموزگان) که به فرموده‌ی عه‌لامه ئه‌مین زه‌کی که له‌کۆبه‌ی ۱۸ له‌سه‌رکتیبی خه‌باتی سوئانی کورد نوسراوی. و. نیکتین روژه‌لات ناسی روس ئاماژه‌ی بو‌کردوه و به‌زمانی په‌هله‌وی زانیوه. هه‌روا به سه‌رنجدان به‌قسه‌ی هه‌مدوللا موسته فی قه‌زوینی به‌نه‌قل له (البلدان) که ئه‌نوسی: سپای ئیسلام له‌سالی ۱۸ ی مانگی له‌زه‌مانی ئه‌میره لموئمین عومه‌ر کوری خه‌تتاب (د-خ) قه‌زوینی گرت له‌وسه‌رده مه‌داحه ساری شارشاپوری بو، خه‌لکی قه‌زوین له‌گه‌ل موسولمانان جه‌نگیان ده‌کرد، موسولمانه‌کان بانگیان ده‌کردن هوی یا موسولمان بن یا جزیه‌بدن. ئه‌وانیش هه‌رایان ده‌کرد و ده‌یانگوت: نه‌موسولمان ده‌بین و نه‌جزیه‌ش ده‌ده‌ین هه‌رن بگه‌رینه‌وه مه‌ککه تائیمه‌رزگاربین (نه‌موسولمان بيم نه‌گزیت ديم بشین ئومه‌ککه بشین که‌یمه بره‌هیم).

ئه‌گه‌ر هه‌ندی بروانینه‌واژه‌ی (شین) باشتر ته‌ته‌وری زمانی کوردیمان بو‌ده‌رده که وی که‌ئه‌و واژه‌به‌ر له‌فه‌جری ئیسلام تائیس‌تابی پسانه‌وه له‌زمان و ئه‌ده‌بی کوردی دا به‌کاربراهه: خو‌ی باشترین نیشانه‌یه بو‌ئه‌وه زمان و ئه‌ده‌بی کوردی شیوازی خو‌ی به‌رنه‌داوه، هه‌رچه‌ن هه‌یاران ریگیان به‌ندکردوه که چی ئه‌وسه‌رکه‌وتوه، بو‌نمونه (بابا‌تاهیر-ی‌لور: عوریان) که له‌۴۴۷ ی مانگی وه‌فاتی کردوه له‌چارینه‌کانی خویدا زورجار (شی، بشه‌م، شین) ی به‌کار بردوه هه‌رچه‌ند

۱- کۆواری گرشه‌ی کوردستان ژماره‌ی ۲ و ۳ سالی دوهم په‌ره‌ی ۱۱ چایی ۱۳۶۰ ی هه‌تاوی و ریکه‌وتی سالی ۱۹۸۱ ی زاینی، په‌که‌م ژماره‌ی گرشه‌ی کوردستان له ۱/۳/۱۹۸۱ ی زاینی له‌تاران به‌به‌رپرسی (شه‌پۆل). - کتیبی زیره‌ی زیرین په‌ره‌ی ۲۵۲ تا ۱۵۱ نوسراوی شه‌پۆل چایی ۱۳۷۲ ی هه‌تاوی - نه‌زانی مژگانی کوردی سه‌رچاوه‌ی پیشو، تاریخی مه‌ردوخ سه‌رچاوه‌ی به‌رو - کورد ناسی. م. ئه‌وره‌نگ چایی ۱۳۴۶ و ریکه‌وتی ۲۵۷۹ ی مادی په‌ره‌ی ۷۸ تا ۸۷ که‌نوسبو‌یه‌تی: هونراوه‌ی (هورموزگان) هیرش و زورویژی و تالان و برو، کوش و کوشتار و خراپه‌و زولم و زوری عه‌ره‌ب سه‌باره‌ت به‌نه‌ته‌وه‌ی کورد نیشان ئه‌دا - ئه‌وره‌نگ له‌په‌راوه‌ی کورد ناسی خویدا زه‌رده‌شت پیغه‌مه‌ر و تیه‌مورس شاو که‌بومه‌رس به‌کورد ناوده‌با (شه‌پۆل). دوکتور یاسمی، ملک‌الشعرا‌ی به‌هار، مسته‌فاکه‌یوان و شه‌پۆل له‌بابه‌ت چامه‌ی (هورموزگان) لیکۆلینه‌وه‌یان هه‌په‌چامه‌ی (هورموزگان) به‌زمانی کوردی په‌ (شه‌پۆل)

۲- میژوی گوزیده که‌ژی ۴ له‌بابی شه‌شه‌م (باهتمام دکتور عبدالحسین نوائی) چایی ۱۳۶۲ ی هه‌تاوی ئه‌میرکه‌بیر په‌ره‌ی ۷۷۶ - کۆواری گرشه‌ی کوردستان سه‌رچاوه‌ی به‌رو.

وه حید - ی دهستگردی شیعره کوردی و لوری یه کانی بابا تاهیری عوریانی ته غیر داوه و بوی کردوته فارسی - یاحه زره تی مه ولانا خالید شاره زوری نوسخه ی جامعیه و نوسخه ی نابیغه له دیوانی خویدا که سولتان (عبدالحمید) تورکی عوسمانی له سالی ۱۲۶۰ ی مانگی به کوردی بوی له چاپ داوه، (شین) ی به کاربردوه که فرمویه: [وه سیزده هه نی نه و خورجه بینه - راهی بی کوچ که رد شین وه مه دینه] یا حه کیم مه وله وی کورد که (شی و شین) ی به کاربردوه هه روه ک فرمویه تی: (دیده ی سه ر نه رشی دیده ی (سر) کافین - ئیددای مونافین نه و ده وای شافین) ۱ جا به ور دونه وه له و حه قیقه ته وتی روانین له م راستیه که ده وای فه جری ئیسلام و له سه ردمی حوکومه ته کانی کورد له ناوچه کانی کورده واریدا به تاییه ت له روژگاری بابان و باجه لآن و سوران و نازیزاندا که له حوجره ی فه قی یاندا به زمانی کوردی دهرس بیژنه کان ته درسیان کردوه وله که ناری ته درسی مه عارفی ئیسلامیدا به ویژه و ویژه وانی و ویژاوه ری زمان و نه ده ب و فرههنگ و هونه ری کوردی (ته ووه توجه) کراوه و بو نمونه مه لاخلیل سیرتی و زانایانی ترکیبیه عه ره بی یه کانی دهرسیان کردوته کوردی و به زمانی کوردیش ته درسیان کردوه. له حوجره و خویندنگه کاندا ته دریس کراوه. ۲ نه ویه که خانای قوبادی

۱- دیوانی مه و له وی کورد پهری ۱۴۳ - هه رواوتاری کونگره ی ریزدان بومه و له وی کورد که له روژانی ۹ و ۱۰ ی مانگی خه رمانان له شاری سه قزی کوردستان سالی ۱۳۷۱ ی هه تاوی سازدرا بو، پهری ۸ تاب کراو نوسراوی شه پو ل - که له روژنامه ی هه وتانه ی آوای کوردستان - ژماره کانی ۱۸ و ۱۹ و ۲۰ ی سالی ۱۳۷۲ ی هه تاوی له چاپ دراوه - دیوانی مه ولانا خالد - که نجینه ی فرههنگ و زانست چاپی سالی ۱۳۶۴ پهری ۵۵ - نوکته: بشه م بو موفرده ی یه که م که سی مو ته که لیمی و ه حده یه، بانی بروم، شی بو موفرده ی سیوه م که سی غاییه، یانی: رویی، مه ولانا خالید بو پیغه مبه ر (شین) ی به کار برده و بو ریزدانان بو پیغه مبه ر (شین) ی به جه مه ع له باتی (شی) موفرده، هیئاوه، یانی: پیغه مبه ر رویشتن، شین مه سده ری نه سلیه و به واتای رویشتنه، به لام نه گه ر (بی) ی نه مر یا زینه تی بجیته سه رله حاله تی چاوگه و سیوه م که سی کو (نیریا می) ده چیته ده ری و ده بیته نه مری حازر) هه روه ک له وشعیره ی له تاریخی گوزیده دا (شین) به کار براوه، بشین: یانی: برون بگه ری نه وه، نه بی بزاین شین خوی له نه سلدا چهن واتای هه یه: رویشتن، نه وان چون، بو رابوردوی چونه، چاوگه، به رهنگی ئاسمانی، رهنگی گیا، سه وزی توخ، شه پور، جوین، بو پی داگرتن: بوچ لیم شین بو یه وه (شه پو ل)»

۲- له زه مانای بابان و سورانه کاندا خه رج و مه خاریحی فه قی و مه لای موده ریس به وینه ی هه روه زبه رپوه براوه، هه ره وه ز، گه له جوت، گه له دروینه، گه له کو مگه ک، که به واتای روخی نه م تایه ته یه (تعاونوا علی البر والنقوی... که نه و زاراوانه جوان نیشان نه دهن که روخی ته عاون که نه مرلا مه سه له ی (تعاونیها) دنیاگیره به رله ئیسلامیش له که و

زور به ئاشکراییی دهلی لهوسه رده مه ی وا من ئەم شیعرانه م دهوت و دیوانی شیرین و خه سه روم به نه زم ده هونیه وه زمان و ویژاوه ری کوردی به و شیوه ده خویندراو به دهرس ده و تراوه: (به له فظ کوردی کوردستان ته مام - پیشن بوان باقی «والسلام») تازه نویسن و دانانی ته ده بی داستانی بوغهنی کردنی زمانی کوردی ته رکئی سه رسانی خوئی داناوه و رای گه یاندوه که له غه بیه وه فه رمانم بوئه و ئه رکه پی دراوه و به شانازی یه وه ده لی: (هه رچه ند مه واچان فارسی شه ککه ره ن - کوردی جه فارسی به ل شیرین ته ره ن.) ته گه رجوان سه رنج بده ی نیزی که ی پینسه ت سال به رله ته رده لانه کان پاشاکانی باجه لانی له زه هاو و ئه و ناوه حوکومه تیان کردوه و شاعیرانی وه ک وه لی دیوانه و خانای قوبادی و بیسارانی زوهوریان کردوه یازانایه کی وه ک مه لا په ریشان - ی لور که دیوانی به کوردی له چاپ دراوه، پیتی ژ - ژه - ی زور به کار بردوه، کاتی ورد پروانین، ده زانین ئه ر که وازی و شاعیرانی لورستان و ئه و ناوه ناوه که بو په ره دان به زمانی کوردی شیعیان داناوه، پتی (ژ) له شوینه واره کانیاندا زور به ر چاو ده که وی و ئیستا پیتی (ژ) ی زور ترله نیو کوردی باکورد باوه و به کار ده بری، جا په م پییه ده زانین، دوای فه جری ئیسلام

ناراه له نیو کورد باو بوه. ته نانه ت ده لین: مانناکان که تیره یه کن له کوردو ماد، حوکومه تی تاکیان داوه ته دواوه و شوراوه ته گبیریان لاپه سه ند بووه (شه پۆل) واژه ی بوگه به سی: به یته به گه یا، به یته به گی، بوکان: به غان، به گان، شیر: گه نهجه: گز نه ئاورگه ی ئازه ر گوشه سب (ته ختی سوله یمان) سایه تقه لای: ئه کان AUKAN - باکو: مادکو: باگاوان - باکاوان به واتای شاری خودا یاشوینی خوا، به غدا، به عقوبه یانی شاری خوا، به ک: به غ: به گ - باقوبه به عقوبه ره ننگه باکوا بوی و، (و) بویتته (ب) ی به غستان: چپای بیستون، به غداد: به غدات خواداد، خوابه خش، به غدوخت کچی به غ - به غپور: فه غفور نازناوی شاکانی چین، به گو: به غو: خوا، فه غ: خوا. بوغ: خوا: به گ: ناغا - سه روه. به گناش: گه وره ی هوز، نوکه ری شاه، به گم: به غم ناوی ژنانه، فه لای ئاغجه یوان، بی بی که ند: به ی که ن، فه رهاد تاشی سماقان، فه لایچی که له ئه فسانه داهاتوه خشتیکی ئه و فه لایه له ریزه و خشتیکی له زیوه - قه بری فه روه رتیشی شاری ماد (۶۵۵-۶۳۳ به رله زاین) له فه قه فای لای مه هاباد یادریاس، دارایاس شاه، ده لین: خوسره و په روپیز له ترسی هه راکلیوس ئیمپه راتوری روم هه لات خوئی گه یانده شیر «گه نهجه گ» ته ختی سوله یمان و چاوه روانی هاتنی دوسه ر داری خوئی بوبه ناوی (شاهین و شار به زار) که له قوره به زاری لای بوکانه وه چون به هاواری شاهه، دور بیه که (قوره به راز) له ناوی (شار به راز) هه گیرایی پروانته (مجله ی) ماموستا - ی کورد ژماره ی ۱۶ چاپی سوئید (شه پۆل)

۱- وه لی دیوانه له بنه چه که ی پاشا باجه لانه کانه و تاخرین پاشای باجه لانی ئیراهیم پاشابووه وه ۱۲۸۵ ی مانگی وه فاتی کردوه و له گوندی ریزاو نیزاوه و خانای قوبادیش له حودودی ۱۱۱۶ ی مانگی له دایک بووه وه ۱۱۹۲ ی مانگی وه فاتی کردوه (شه پۆل) .

له سه‌ره تاوه زمان و ئه‌ده‌بی کوردی له به‌شی جنوب (باشور) ه وه، په‌ره‌ی پی دراوه و له‌پاشان له به‌شی باکوری کورده‌واری خوی نیشان داوه و که سانی وه ک عه‌لی ته‌ره‌ماخی ناودار به (عه‌لی تهرموکی) که له سه‌ته‌ی سه‌ته‌ی ۴ی مانگی ژیاوه خزمه‌تی به‌زمان و ئه‌ده‌بی کوردی کردوه و ده‌ستوری زمانی کوردی وه ک ته‌سریفی کرمانجی له شهرحی (تصریف زنجانی) ^۱ نویسه، کامران عالی به‌گ به‌درخان له گه‌ل لوس‌بول مارگریت فه‌رانسه‌وی له کتیپ‌کدا له بابته ئه‌مسالی کوردی یه‌وه که له‌سالی ۱۹۳۷ی زاینی له پاریس له چاپ دراوه له چهن شویندا له کتیپیی ئه شعاری عه‌لی تهرموکی میسال ده‌هیننه‌وه ^۲ یا عه‌لی حهریری که له سه‌ره‌تای سه‌ته‌ی ۱۱ی زاینی نیوان ۱۰۱۰ و ۱۰۷۷ی زاینی له شه‌مزمین ژیاوه و به‌زمانی کوردی مه‌به‌ستی نویسه‌وه دیوانه ده‌سخه‌ته که‌ی به‌و. نیکتین گه‌ییه ^۳ که خیوی شیعر، غه‌زل، غه‌رامی نه‌رم، جوان، ره‌وان و له سه‌رزار خو‌ش و سوک بووه یا عه‌لی به‌رده‌شانی که حاجی قادر کو‌یی (قدس سره) فه‌رمویه‌تی (دوعه‌لین، شاعیرن وه کوحه‌سسان - به‌رده‌شان و حهریره‌سکه‌ینان) «رضوان الله علیهم» به‌م پی‌یه ده‌توانین بلیین: زمان و ئه‌ده‌بی کوردی به‌ر له فه‌جری ئیسلا‌م به‌شایه‌دی زانایان که له به‌را رمان گه‌یاند ته‌نانه‌ت کتیپ و نوسراوه، له بابته ئاوناسی و زه‌وی بایه‌ر به‌زمانی کوردی هه‌بوه که (ابن وحشیه) بردویه‌ته سه‌رزمانی عه‌ره‌بی یا چامه‌ی هورموزگان و سترانی په‌هله‌وی: (گورانی) که تاریخی گوزیده هیناویه‌تی یائه‌وه که دوکتور په‌رویز خانله‌ری ده‌نوسی: له سه‌ته‌ی ۵ و ۶ی مانگی شوینه‌واری ویژاوه‌ری شفایی و که تبی کوردی له نیو دوتوی په‌راوه‌ی میژودا ده‌بیندری بو‌وینه (قصیده‌ای ملمع) له ئه‌نه‌وه شیروان به‌غدایی... که له

۱- کتیپیی ژیناوه‌ری... په‌ره‌ی ۳۰۸ تا ۳۰۷ چاپی ۱۳۶۴.

۲- کوردو کوردستان که ژی ۱۱ په‌ره‌ی ۵۸۰. و. نیکتین ته‌رحه‌مه‌ی محمه‌د قازی چاپی ۱۳۶۶ هه‌ تاری تاران په‌که‌ین کوننه‌ رانسی کورد ناسی و مه‌سه‌له‌ی زمان و ئه‌ده‌بی کوردی که له کو‌واری زمان و ئه‌ندیشه‌ ده‌وره‌کانی ۶ و ۷ به‌زمانی روسی که له سالی ۱۹۳۶ی زاینی بلا‌و کراوه‌ته‌وه، نه‌قل له که ژی ۱۱ کورد و کوردستان سه‌رچاوه‌ی به‌رو (شه‌پول).

۳- W. Nikitin - کورد و کوردستان سه‌رچاوه‌ به‌رو.

(معجم البلدان) چاپی لایپزیک ج ۱ پهری ۱۸۶ دانوسراوه ۱ ولهم سهردهمه یشدا زمان وئدهبی کوردی له نیوه راستی کوردستان دا خه ریکه پهره ده ستینی و نالی و کوردی و عه للامه وه فایی و... پی گه یاندوه که و تمان زمانی کورد له پیشدا به خه تی ماسی سوراتی بووه و دوایی هاتوته سه رخته تی کوفی و عه ره بی تا مسته فاکه مان دوای تیک ته پینی ئیمپه راتوری تورکی عوسمانی شیوه خه تی عه ره بی کرده لاتین، زانایانی کوردیش خه تی کوردیان به ئیعراب به حروف نویسی، به لام به داخه وه له نیو کوردانی ماوه رای (قه فقا ز) شوره وی به رو به شیوه حه رفی روسی و له تورکیا به شیویه حه رفی لاتین ده نوسن، ئیستاله سه رزانایانه بیریک له وه بکه نه وه و بو یه ک خستنی زمان و ئه ده بی کوردی چاریک بدوزنه وه وه ره وه ک عه للامه ئه میر شه فخان بدلیسی فه رمویه تی: زمان و ئه ده بی کوردی له م چوارزاراوه سه ره کیانه (کرمانجی: خواری، سه رو، لوری: له کی) که لوری و گورانی) که لک وه رده گری و ئیمه ش ده بی بوغهنی کردن و یه ک خستنی زمانی کوردی له و چوارزاراوه ئه سلویه وله ورده زاره کانی ترکه لک وه ر بگرین، به هیوای سه رکه وتن له ریکای خزمهت کردن به عیلم و فه ره ننگ و هونه ر وزانین

(شه پول) ۲ شه و تارو روژ تار هه ریه ک تار وه من

دل چوون تاف ئاو بی قه رار وه من

زامم کارییه ن کار چین ژه ده ست

مینای شکه سته م نه مه بو په یوه ست

مقراز مه رگت تیژ بالم که نه ن

شور و شه وق وزه وق زنه گانیم سه نه ن

یا حوباب نه رووی گیژ گرده وه

هانا هام دلان زامم کارییه ن

شه و خه وم شه ریک تاف تیژاوه

ئهل ئه مان ده ردم نادیاریه ن

۱- کتیی تاریخ - ی زمان - ی فارسی - ج ۲ به قه له می دوکتور په روژیز نائل خانله ری بلاوه ی بونباد - ی

فه ره نگی ئیران پهری ۱۵۶ چاپی ۱۳۵۲ ی هه تاوی (شه پول) *

۲- شه رفنامه نوسراوی ئه میرشه ره فتحان و، گرشه ی کوردستان ژماره ی ۲ و ۳ پهری ۸ و ۹ سه ر چاوه ی